

Evelyn Dyb

Utdanning i boligsosialt arbeid – en evaluering

BYGGFORSK

Norges byggforskningsinstitutt

Evelyn Dyb

Utdanning i boligsosialt arbeid – en evaluering

Prosjektrapport 366 – 2004

Prosjektrapport 366

Evelyn Dyb

Utdanning i boligsosialt arbeid – en evaluering

Emneord: utdanning, studium, Høgskolen i Sør-Trøndelag,
boligsosialt, boligpolitikk, sosialpolitikk

ISSN 0801-6461

ISBN 82-536-0830-6

100 eks. trykt av

S.E. Thoresen as

Innmat: 100 g Kymultra

Omslag: 200 g Cyclus

© Copyright Norges byggforskningsinstitutt 2004

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndverkslovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Norges byggforskningsinstitutt er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Adr.: Forskningsveien 3 B
Postboks 123 Blindern
0314 OSLO

Tlf.: 22 96 55 55

Faks: 22 69 94 38 og 22 96 55 08

Forord

Foreliggende rapport er en evaluering av et studium i boligsosialt arbeid som ble avholdt ved Høgskolen i Sør-Trøndelag fra høsten 2002 til høsten 2003. Evalueringen er basert på data fra det første og – ved publisering av rapporten – eneste kullet som hadde gjennomført utdanningen. Utdanningen i boligsosialt arbeid er en oppdragsutdanning finansiert av Husbanken. Husbanken er også oppdragsgiver for denne evalueringen.

En stor takk til Ellen Brandt ved NIFU – Norsk institutt for studier om forskning og utdanning – som har tatt seg tid til å lese hele førsteutgaven av rapporten og kommet med en lang rekke verdifulle kommentarer og innspill. Paul Bjerke ved De Facto og Høgskulen i Volda har bidratt med nyttige innspill til utforming av spørreskjemaet og tolkning av dataene.

Evalueringen er gjennomført ved Norges byggforskningsinstitutt med Evelyn Dyb som prosjektleder. Siri Nørve har vært kvalitetssikrer. Helene Hannestad har administrert spørreskjemaundersøkelsen som er gjennomført blant studentene.

Berit Nordahl
Forskingssjef

Evelyn Dyb
Prosjektleder

Sammendrag	5
Kapittel 1	8
Innledning	8
Forutsetningene for evalueringen	8
Studium i boligsosialt arbeid	9
En del av Prosjekt bostedsløse.....	10
Rammene for utdanningen.....	10
Problemstillinger for evalueringen	11
Metodisk tilnærming.....	12
Studentene som informanter	13
Betraktninger om egen rolle.....	14
Strukturen i rapporten	14
Kapittel 2	15
Utforming av et nytt studium	15
Forarbeidet	15
Arbeidet med studieplanen	16
Forholdet oppdragsgiver – utdanningsinstitusjon.....	18
Vurdering av studieplanen	19
Studieplanen – er den fulgt?	20
Er studieplanen relevant?.....	25
Økonomisk ramme for studiet	26
Kapittel 3	27
Studentundersøkelsen	27
Fire studentgrupper	28
Motiver for å begynne på studiet	32
Gjennomføring av studiet	34
Studentenes vurderinger av pensum	36
Studentenes vurderinger av undervisningen	40
Deling av studentkullet i to undervisningsgrupper	43
Oppsummering av innholdet i undervisningen.....	47
Undervisningsformer og organisering av studiet.....	48
Veiledningen	51
Organisering av studiet	53
Hva har studentene igjen etter studiet?	55
Nettverk og medstudenter	58
Muligheter på arbeidsmarkedet.....	59
Samlet vurdering av studiet	61
Oppsummering.....	64
Kapittel 4	67
Konklusjoner og anbefalinger	67
Problemstillinger og konklusjoner	67
Studieplanen og innholdet i studiet.....	67
Gjennomføring og organisering av studiet	68
Relevans, nivå og kvalitet	69
Anbefalinger og alternativer	71
Alternative utviklingsveier.....	72
Referanser	74
Vedlegg 1 og 2	

Sammendrag

Utdanning i boligsosialt arbeid startet ved Høgskolen i Sør-Trøndelag høsten 2002.

Utdanningen er et 30 studiepoeng deltidsstudium for yrkesaktive studenter.

Utdanningen er utført som oppdrag med Husbanken som oppdragsgiver. Foreliggende rapport er en evaluering av det første studentkullet som gjennomførte utdanningen.

Datagrunnlaget for evalueringen er gruppeintervjuer med og spørreskjema til studentene og intervjuer med representanter for Høgskolen i Sør-Trøndelag og Husbanken.

Studentgruppen var sammensatt av i utgangspunktet vel 50 studenter . 46 tok eksamen. Studentenes utdanningsbakgrunn varierer fra yrkesfag til embetseksamen ved universitet. Den største gruppen har sosialfag eller helsefag fortrinnsvis på høgskolenivå. Studentene har samlet mye og variert yrkeserfaring. Det er forskjeller i hvordan studenter med ulik bakgrunn vurderer studiet. Men hovedkonklusjonen fra spørreskjemaundersøkelsen er at studentene i stor grad er fornøyd med utdanningstilbudet de fikk.

Studentene er bedt om å vurdere og rangere hvor stort faglig utbytte de har hatt av hver enkel tittel på pensumlisten og hver av forelesningene. I en samlet vurdering av utbytte av pensum er to tredeler (67 prosent) av svarene fra studentene avgitt i svarkategoriene `stort utbytte` eller `noe utbytte`. To tredeler av de samlede svarene for vurderingene av forelesninger er avgitt i svarkategoriene `stort utbytte` eller `noe utbytte`.

Undervisningen i studiet ble i hovedsak gitt i form av forelesninger. I en vurdering av hva slags undervisningsformer studentene ville hatt peker følgende seg ut: Forelesninger, faste grupper og mer diskusjoner i plenum. I åpne svarkategorier gir et mindretall av studentene uttrykk for at tverrfagligheten og ressursene i studentgruppen ikke ble tilstrekkelig utnyttet. Sammen med ønske om mer diskusjon og grupper kan dette tolkes som et uttrykk for at flertallet av studentene ønsker mer aktiv undervisning og større studentdeltakelse. Studentgruppen ble i en mindre del av undervisningen delt i to grupper etter arbeidsfelt. To tredeler av studentene mener delingen var lite eller ikke noe nyttig.

I vurderingen av de faglige kravene til utdanningen er det betydelige forskjeller på studentene. Studentene uten høyere utdanning vurderer i større grad kravene som høye enn andre studenter. Studenter med sosial- eller helseutdanning fra høgskole tenderer i størst grad mot å mene at kravene er middels eller lave. Studentene hadde veiledning i grupper i arbeidet med individuell oppgave. Halvparten av studentene oppgir at de brukte veileder mye eller en del. Den andre halvparten brukte veileder lite eller de brukte ikke veileder. De viktigste begrunnelsene er enten at veileder var lite tilgjengelig eller at studenten ikke trengte veileder.

70 prosent av studentene sier at studiet i stor grad eller i noen grad svarte til forventningene. Studenter uten høyere utdanning er blant de mest positive i vurderingen av studiet. Studenter med sosial- og helseutdanning er de minst positive. Fire av fem studenter mener det er samsvar mellom studieplan, undervisningen og pensum. En tredel av disse mener det er stor grad av samsvar mellom disse elementene i utdanningen. I studentgruppene uten sosial og helsefag fra høgskole sier halvparten at det er *stor grad* av samsvar mellom studieplan, undervisning og pensum.

Studentene er mindre fornøyd med organiseringen av studiet enn for eksempel faglig utbytte av studiet. 30 prosent mener studiet var godt organisert og like mange mener det var dårlig organisert. 40 prosent sier studiet verken var godt eller dårlig organisert. Begrunnelsene er flere. En viktig innvending fra noen studenter er at timeplanen for kommende samling var klar så pass sent, at de syntes de ikke fikk forberedt seg godt nok. Noen mener også at tiden ikke ble utnyttet godt nok på samlingene. Samlingene var imidlertid svært tettpakket og det er vanskelig å se ta utnyttingsgraden kunne vært større.

Motivasjonsfaktoren som scorer høyest for å begynne på studiet er ønske om mer teoretisk kunnskap og faglig påfyll. I vurderingene av hva studentene har fått igjen ved å ta utdanningen, får også teoretisk kunnskap høy uttelling fra alle studentgruppene. I vurderingen av om de har lært mer om boligpolitikk gir alle studentgruppene omtrent samme vurdering. Studenter med sosial- og helsefaglig bakgrunn sier de har lært mindre om sosialpolitikk enn andre studenter.

Evalueringen foretar en vurdering av om studieplanen er fulgt. Undervisningen ble gitt i fem samlinger a fire dager spredt over studieforløpet. I løpet av disse 20 undervisningsdagene ble det undervist i 30 felles temaer og i tillegg ble det gitt tilpasset undervisning i to grupper. I løpet av disse dagene skulle det gis plass til blant annet gjennomgang av individuelle oppgaver. Alle forelesningstemaene er innenfor studieplanene og gir en god dekning av det studentene i følge studieplanen ble lovet. Også pensum er godt avstemt etter emnene i studieplanen. Disse konklusjonene må sees på bakgrunn av at studiet er nytt og det bør være rom for tilpasninger og forbedringer. Det gjelder særlig pensumlisten.

Med støtte i dataene fra spørreskjemaene til studentene er en av hovedkonklusjonene fra evalueringen at det boligsosiale studiet bør fortsette og at det bør videreutvikles. Studie-planen er imidlertid svært omfattende og kan med fordel innsnevres. En av konklusjonene fra studentundersøkelsene er at studentene etterspør mer aktiv undervisning. Mer dialogbasert undervisning og større krav om egenaktivitet fra studentene er også i tråd med andre deltidsutdanninger for voksne yrkesaktive studenter, som er referert til i denne rapporten. Studenter uten høyere utdanning sier i minst like stor grad som andre grupper at de har hatt utbytte av utdanningen. Noen grupper gir uttrykk for at studiet ikke har vært vanskelig eller utfordrende nok. En

utfordring for studiet vil være å finne en balanse slik at studiet også i framtiden kan være et tilbud til studenter uten høyere utdanning og ivareta kravene fra studenter med høyere utdanning.

Kapittel 1

Innledning

Utdanning i boligsosialt arbeid startet opp ved Høgskolen i Sør-Trøndelag ved avdeling for helse og sosialfag høsten 2002. Utdanningen er et deltidsstudium over tre semestre. Det første kullet avla eksamen høsten 2003. Foreliggende rapport omhandler en evaluering av erfaringene med det første studentkullet.

Utdanningen er finansiert innenfor rammen av Prosjekt bostedsløse. Prosjekt bostedsløse ble satt i gang av Sosialdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet i 2000 og avsluttes ved utgangen av 2004. Målet med prosjektet å utforme modeller og strategier for å etablere bostedsløse i boliger og utvikle et tjenestetilbud tilpasset denne eller disse gruppene. Byggforsk har kvalitetssikring og evaluering av Prosjekt bostedsløse og har foreløpig publisert tre rapporter fra evalueringen (Hansen m.fl. 2002; Dyb 2003A; Dyb 2003B). En sluttrapport vil bli offentliggjort i midten av 2005.

Evalueringen av den boligsosiale utdanningen er en del av evalueringen av Prosjekt bostedsløse. Men den er gjennomført som et selvstendig arbeid. Selv om utdanningen er nært knyttet til Prosjekt bostedsløse, er den likevel en annen type virksomhet som krever en annen type analytisk tilnærming enn evalueringen av Prosjekt bostedsløse.

Forutsetningene for evalueringen

Prosjekt bostedsløse er finansiert av de to nevnte departementene. Ansvar og ledelse for prosjektet ligger i Husbanken. Husbanken er også oppdragsgiver for evalueringen av både prosjektet og utdanningen. Den boligsosiale utdanningen er planlagt og gjennomført av Høgskolen i Sør-Trøndelag på oppdrag fra Husbanken. Men som oppdragsgiver har Husbanken spilt en vesentlig rolle i utformingen av utdanningen. Det innebærer at evalueringen også omfatter Husbankens rolle i denne sammenhengen.

Tidsrammen for datainnsamlingen ble av praktiske årsaker forholdsvis knapp. Det var vesentlig å foreta evalueringen etter at studiet var gjennomført for å få med helheten. Samtidig skal resultatene av evalueringen få konsekvenser for videreføringen av studiet; hvilke elementer har vært vellykkede og bør satses på videre og hvilke elementer bør endres, eventuelt avvikles?¹

¹ Planlegging av et nytt kull som skulle starte høsten 2004 var allerede i gang før evalueringen var ferdig.

Den økonomiske rammen for evalueringen er åtte ukeverk (to månedsverk). Det omfatter forberedelse av datainnsamling, selve datainnsamlingen, analyse av dataene og utskrivning av rapport.

I det følgende skal jeg gi en gjennomgang av opptakten til etablering av et studium i boligsosialt arbeid. Og som en siste del av innledingskapittelet gir jeg en presentasjon av datainnsamlingen og en drøfting av noen metodiske problemstillinger.

Studium i boligsosialt arbeid

Både norske og utenlandske undersøkelser viser at det er lite kompetanse om boligbehovene hos ulike utsatte grupper i hjelpeapparatet. Den mest omfattende drøftingen av behovet for økt kunnskap om ulike utsatte gruppers boligbehov og hvordan møte behovene finner vi en artikkel av Siri Ytrehus (2002) i Tidsskrift for velferdsforskning. Ytrehus har gjennomgått en rekke undersøkelser fra boligsektoren som viser at det ikke finnes noen faglig fundert kompetanse om klientenes boligbehov. Når klientene har andre behov finnes det faggrupper med kompetanse om hvordan møte disse behovene og hva slags tjenester klienten trenger. Ytrehus konkluderer med at dersom klientens behov primært er knyttet til bolig eller mangel på bolig, blir vurderingene og tiltakene preget av lekmannsskjønn.

Begrepet lekmannsskjønn må ikke oppfattes moraliserende eller som et forsøk på å nedvurdere innsatsen til tjenesteytere som arbeider med boligsosiale problemer. Skjønn og skjønnsmessige vurderinger er del av all saksbehandling. Innslaget av skjønnsmessige vurderinger og handlinger er et sentralt poeng i Lipskys (1980) analyse av velferdsstatens tjenesteytere². Det vil aldri være mulig for offentlig ansatte å utføre jobben etter detaljerte instruksjoner for hvordan de skal håndtere ulike situasjoner i samhandling med klientene eller publikum. Ut fra en erkjennelse av at klientene må møtes ut fra sine individuelle behov er det heller ikke ønskelig. Det gir tjenesteyterne et betydelig handlingsrom (ibid:15). Utøvelse av skjønn i dette handlingsrommet styres i stor grad av normer, kultur og kunnskap som følger bestemte profesjoner og yrkes- eller profesjonsroller.

Ytrehus argumenter for at denne profesjonaliseringen i skjønnsutøvelsen mangler i det boligsosiale feltet, nettopp fordi det ikke finnes noen profesjon eller utdanning av tjenesteyterne som arbeider med boligsosiale problemer. Begrepet boligsosialt også forholdsvis nytt her i landet. Etablering av en utdanning i boligsosialt arbeid er en erkjennelse av at det er behov for å profesjonalisere feltet. Enkelte større kommuner har gjennomført kursing av sin ansatte i boligsektoren. Kursene er gjerne laget av pionerer på feltet innen kommunen. Høgskolen i Oslo har gjennomført en utdanning i

² Lipsky bruker betegnelsen street-level bureaucrats om offentlig ansatte som har kontakt med klienter og publikum som en vesentlig del av yrkesutøvelsen. A. Offerdal (1986) har oversatt street-level bureaucrats til bakkebyråkrater. Begrepet er videre enn det en vanligvis regner som førstelinjetjenesten.

bomiljøarbeid for tre studentkull. Disse tiltakene støtter antakelsene om at det finnes et udekket kunnskaps- og profesjonaliseringsbehov.

En del av Prosjekt bostedsløse

I 2000 ble de fem største kommunene invitert til å delta i Prosjekt bostedsløse (prosjektet er senere utvidet med to nye kommuner og fire frivillige organisasjoner). Invitasjonen trekker opp rammene for det nasjonale prosjektet. Kommunene ble bedt om å utforme egne kommunale prosjekter innenfor disse rammene. I den statlige invitasjonen heter det blant annet at det skal lages et studium i boligsosialt arbeid. Trondheim kommune svarte på denne delen av invitasjonen og la fram et forslag til fagplan for et slikt studium. Forslaget ble sendt Husbanken og de to departementene som en del av Trondheim kommunes søknad om deltakelse og midler til Prosjekt bostedsløse.

Trondheim kommune fikk også sitt prosjektforslag, med boligsosial utdanning som en av tre hovedstolper i prosjektet, godkjent av staten. Men ansvaret for utdanningen ble ganske fort flyttet fra Prosjekt bostedsløse i Trondheim kommune til den nasjonale prosjekt-ledelsen i Husbanken. Studiet er også et nasjonalt tilbud med studenter fra hele landet. Kostnadene ved å etablere og gjennomføre studiet er forholdsvis store. Den økonomiske rammen er totalt på 821.423 kroner. Disse elementene tilsier at utdanningen er et nasjonalt anliggende. De boligsosiale utdanningen er oppdragsutdanning med Husbanken som oppdragsgiver og Høgskolen i Sør-Trøndelag som utfører.

Rammene for utdanningen

Det finnes altså en *økonomisk* ramme for utdanningen. Den dekker forberedelsene og kostnadene ved gjennomføring av studiet. En annen faktor som legger rammer for studiet er det statlige lov- og regelverket for høgskoleutdanning. Det stilles bestemte krav til blant annet innhold og omfang av undervisningen både totalt sette og til de ulike emnene studiet er bygget opp av, til omfang av pensum og gjennomføring av eksamen. Det stilles videre visse krav til studentene, som minimum 75 prosent oppmøte og innlevering av en godkjent oppgave som forutsetning for å kunne gå opp til eksamen. Høgskolen har ansvar for å påse at studentene oppfyller kravene. Uansett hva slags utbytte den enkelte har av studiet vil alle som uteksamineres kunne legge 30 studiepoeng til sin formelle utdanning. Høgskolen har det formelle og reelle ansvaret for at studentene gjennomfører studiet. Faglig ansvarlig for utdanningen må ha kompetanse som høgskolelektor.

Studiet ble først foreslått og lansert som en videreutdanning i boligsosialt arbeid for personer med en treårig høgskoleutdanning. Oppdragsgiver – Husbanken – ønsket at studiet skulle være et tilbud til flere, inkludert personer uten grunnutdanning fra høgskole. Studiet ble derfor omgjort fra videreutdanning til utdanning. Den brede sammensetningen av studentkullet er et av de sentrale temaene videre i evalueringen.

Her berører jeg bare det formelle, nemlig at høgskolen ikke tar opp studenter uten grunnutdanning til en videreutdanning.

Et tredje element som setter rammene for studiet er skolens infrastruktur. Midlene fra Husbanken dekker lønn til faglig ansvarlig i halv stilling, lønn og eventuelle andre utgifter til forelesere, veiledere til studentene og utgifter til gjennomføring av eksamen, inkludert sensor. En viss andel – overhead – skal blant annet dekke de generelle utgiftene skolen har, som administrasjon, lokaler og bibliotek tjenester.

Problemstillinger for evalueringen

I et forslag fra Byggforsk til gjennomføring av evalueringen skisseres følgende temaer som sentrale for evalueringen:

- Innholdet i studiet representert ved pensum, anbefalt litteratur, forelesere og veiledere – relevans, nivå og kvalitet.
- Er studiet for teoretisk eller er det for praktisk rettet?
- Formen på studiet; omfanget av forelesninger, kollokvier, grupper og seminarer. Aktiv versus passiv undervisning. Individuelle oppgaver versus gruppearbeid.
- Hva mener studentene de har igjen for å ha tatt studiet?

Evalueringen skulle blant annet omfatte gruppesamtaler med studentene gjennomført i løpet av siste undervisningssesjon. Studentene kom fra hele landet og var samlet til undervisning ved Høgskolen i Sør-Trøndelag fem ganger i løpet av studietiden. På basis av dette materialet skulle Byggforsk utdype og presisere problemstillingene og utforme eventuelle nye problemstillinger.

I tillegg la Husbanken fram følgende spørsmål som ønskes besvart:

- Studieplanen: Er den fulgt og er den hensiktsmessig for den tverrfaglige og tverretatlige gruppen?
- Gjennomføring: Fungerte gruppeinndelingen? Ble det god balanse mellom forelesninger og studentaktiviteter? Ble studentenes tverrfaglige sammensetning utnyttet?
- Økonomi: Var den økonomiske rammen for studiet tilfredsstillende?
- Anbefaling: Bør Husbanken være pådriver for flere kull i dette studiet? Bør studiet ses sammen med andre tilgrensende studier.

Som vi skal se reiser et forholdsvis omfattende datamateriale noen nye problemstillinger. Materialet inneholder blant annet utfyllende opplysninger om studentenes utdannings-bakgrunn, arbeidslivserfaring og nåværende arbeidsoppgaver. Et vesentlig og interessant spørsmål er om det lar seg gjøre å lage en utdanning som tilfredsstillende og gir nok igjen til alle i en så sammensatt gruppe som dette første kullet representerer både med hensyn til utdanningsnivå og –type og erfaringsbakgrunn. Og om det er mulig; hva skal for å lykkes?

Den overordnede problemstillingen i evalueringen er imidlertid om utdanningen både er og oppleves som relevant for å håndtere utfordringer studentene møter ute på arbeidsplassene.

Metodisk tilnærming

I datainnsamlingen har jeg brukt både kvantitative og kvalitative metoder. Evalueringen er, i forhold til omfanget av den, basert på en stor mengde data. Hovedinformantene i evalueringen er studentene. I alt 51 studenter begynte på utdanningen. To hadde sluttet før evalueringen ble satt i gang. Utvalget av studenter – og universet som skal undersøkes – omfattet i utgangspunktet 49 personer.

Gruppesamtaler med studentene ble gjennomført under siste undervisningssamling i slutten av september 2003. Studentene ble delt i fire grupper med noe over ti i hver gruppe. Hver gruppesamtale varte rundt en time. Følgende spørsmål ble stilt til gruppene: Hva var motivene for å begynne på studiet? Hva var forventningen til studiet? Hva har dere fått ut av studiet? Hva har vært bra og hva har vært dårlig? Er dere fornøyd med undervisningsformene eller ønsket dere at undervisningen skulle foregå i andre former? Hvordan har veiledningen fungert? Som leder av gruppesamtalene lot jeg ordet gå fritt. Jeg passet på å komme inn med de nevnte spørsmålene slik at det ble noe tid til samtlige. I tillegg sørget jeg for at det ble noe tid til generelle kommentarer fra studentene.

Denne typen gruppesamtaler kan og blir benyttet som eneste form for informasjon fra informanter i et forskningsprosjekt. Det krever imidlertid et mer omfattende opplegg og mer forarbeid enn det jeg hadde her. Det ville neppe latt seg gjennomføre her, blant annet fordi det ikke ville vært riktig og kanskje ikke mulig å ”stjele” så mye tid fra undervisningen som et slikt opplegg ville tatt. Vi ville også mistet verdifull informasjon om studentenes bakgrunn, som vi eventuelt måtte innhente på andre måter.

Når slike gruppesamtaler får flyte relativt fritt, slik opplegget var her, vil de ha en tendens til å ”ta av” i bestemte retninger. Vendingen samtalen tar trenger ikke å være representativ for hele gruppen og kanskje ikke en gang for flertallet. De fire gruppene var forskjellige med hensyn til deltakelse fra gruppe medlemmene. I en av gruppene dominerte et lite antall personer. I de tre andre gruppene ble ordet fordelt mer jevnt, men det var alltid noen som var mer aktive enn andre. Jeg noterte synspunktene fortløpende uten å tilskrive dem noen bestemte personer. Hensikten var å bruke gruppesamtalene som pilotstudie til å utforme et spørreskjema. Studentene ble informert om at de ville få tilsendt spørreskjemaet. Det ville også gi de som var mer tilbakeholdne i gruppene anledning til å få fram sine synspunkter.

Undervisningssamlingen i september var den siste før eksamen. Eksamen – to dagers hjemmeeksamen – startet 19. november 2003. Jeg besluttet i samråd med Høgskolen i

Sør-Trøndelag å vente med å sende ut spørreskjemaene til studentene hadde levert inn eksamensbesvarelsene for å unngå å komme midt opp i eksamensforberedelsene. Spørreskjemaene ble sendt ut i slutten av uke 48. Spørreskjema ble sendt ut til 49 studenter. Et av spørreskjemaene kom i retur med begrunnelse adresse ukjent. En mottaker sa fra om at vedkommende ikke har fullført studiet og derfor ikke oppfattet undersøkelsen som relevant. Nettutvalget av respondenter består dermed av 47 personer. Antall som fullførte studiet og tok eksamen er 46.

39 av studentene, eller 83 prosent av nettutvalget på 47, svarte på spørreskjemaet. 83 prosent er en svært høy svarprosent på denne typen undersøkelser. Den ble nådd etter fire purrerunder. De aller siste svarene kom inn i slutten av januar. På grunn av det lave antallet i utvalget var det avgjørende å få en høy andel svar. Et lavt antall svar ville begrenset mulighetene til å analysere dataene. De åtte personene som ikke har svart vet vi ingen ting om. Vi vet ikke om de har spesielle kjennetegn i forhold til resten av utvalget, som vil gi skjevheter i materialet. Analysen av dataene fra de som har svart viser imidlertid en stor spredning både med hensyn til studentenes bakgrunn, hva slags arbeid de har og oppfatninger av studiet. Fordi populasjonen er lik utvalget eliminerer vi eventuelle skjevheter som kan oppstå i utvalgsmetoden. Vi har altså spurt alle, svarprosenten er høy og utvalget deler seg i flere undergrupper. Det betyr at en uten forbehold kan si at resultatene avspeiler studentgruppens sammensetning, holdninger og oppfatninger.

I tillegg til informasjon fra studentene har jeg intervjuet tre personer ved eller tilknyttet Høgskolen i Sør-Trøndelag og tre personer tilknyttet Husbanken. De tre sistnevnte representerte oppdragsgiver ved Husbanken i en referansegruppe som ble opprettet for å forberede studiet. De tre informantene knyttet til høgskolen er faglig leder for studiet og to fast ansatte ved høgskolen. Intervjuene ble lagt opp som samtaleintervjuer med varierende lengde. Det korteste intervjuet varte en halv time og det lengste nærmere to timer.

Jeg har også gått gjennom studieplanen og ulike utkast til studieplaner som illustrerer prosessen for å lage studiet. Videre har jeg gjennomgått timeplanen, pensum og undervisningen.

Studentene som informanter

Studentene er en viktig informantgruppe. Det er de som i siste instans skal dra nytte av utdanningen. Men bruk av ett kull studenter har også sine begrensinger. Vi vet at studentkull ved en og samme utdanning kan være svært forskjellige fra det ene året til det andre. De har ulike forventninger og forskjellig ballast med seg inn i studiet. Studentenes personligheter reflekteres i gruppen som enhet. Noen studenter kan få stor innflytelse på kullets oppfatninger av studiet både i positiv og negativ retning. Det kan dannes sub-grupper med og uten ledende personer. Dette kan påvirke resultatet fra slike undersøkelser vi har her. I det store og hele er det grunn til å anta at studentene har besvart spørreskjemaet i tråd med egne oppfatninger. Men slike

momenter kan likevel være nyttige å ha med seg når vi skal trekke konklusjoner fra dataanalysene.

Spørsmålet om hvorvidt og i hvilken utstrekning studentene skal bestemme innholdet i en utdanning er av prinsipiell karakter. Dette handler ikke om funnet i materialet og tolkningen av resultatene, men om hva slags vekt og betydning de skal ha når en diskuterer studiets framtid. Selv om studentdataene er representative for kullet, kan vi ikke uten videre si at de er representative for eventuelle framtidige kull.

Betraktninger om egen rolle

Det er grunn til å komme med noen betraktninger om min egen rolle knyttet til evalueringen av utdanningen. Jeg ble, etter at studieplanen var klar, bedt av faglig ansvarlig om å komme med forslag til pensum. Særlig på temaene bostedsløshet, marginalisering og segregering var det behov for innspill og forslag. Jeg foretok noen vurderinger av litteratur jeg kjente og forhørte meg blant kolleger på Byggforsk om litteratur som kunne være relevant. Jeg ser ved gjennomgang av pensumlisten og støttelitteraturen at en god del av dette er brukt. Jeg har også to titler på pensumlisten³. Det ga meg et visst kjennskap til hvor vanskelig det var å finne relevant, norsk litteratur på feltet som kunne passe i et høgskolestudium i boligsosialt arbeid.

Videre har jeg undervist to timer (en dobbelttime) i teamene modeller for bekjempelse av bostedsløshet og marginalisering/integrering. Det kan selvsagt være at studentenes vurderinger av disse forelesningene er påvirket av min rolle som ansvarlig for evalueringen. Men det er vanskelig å si om det i så fall skulle trekke i positiv eller negativ retning, hvis det har noen betydning.

En tredje faktor som jeg vil kommentere er at jeg har møtt noen av studentene gjennom Prosjekt bostedsløse ved flere anledninger, og jeg har noe kjennskap til faglig bakgrunn og synspunkter, blant annet på utdanningen, hos en del av disse. Dette i tillegg til at antall studenter er begrenset har gjort det nødvendig å ta særskilte tiltak for å sikre respondentenes anonymitet. Spørreskjemaundersøkelsen har vært administrert av en annen person på Byggforsk. Jeg har fått de ferdig utfylte spørreskjemaene overlevert uten navn. Hvis studentene har oppfattet dette vil det også bidra til å dempe eventuelle skjevheter i vurderingen av mine forelesninger og titler på pensumlisten.

Strukturen i rapporten

Rapporten er strukturert i tre kapitler i tillegg til innledning. Kapittel 2 går gjennom forarbeidet til utdanningen. Det gir en vurdering av studieplanen både i forhold til undervisningstilbudet studentene fikk og i forhold til relevans for studiet. Kapittel 3

³ Vedlegg 1. Studieplan med pensumliste.

går gjennom dataene fra studentundersøkelsen. Kapitlet, som er det mest omfattende, legger stor vekt på å analysere, presentere og drøfte resultatene.

Kapittel 4 gir en oppsummering av funnene samlet og i forhold til problemstillingene for evalueringen. Hovedkonklusjonene legges fram før kapitlet avsluttes med innspill til endringsforslag og alternative utviklingsveier for studiet.

Kapittel 2

Utforming av et nytt studium

Tanker om behovet for en utdanning i boligsosialt arbeid kom fra flere hold. Men det er ikke tilstrekkelig at flere hoder tenker i samme banene. Jobben må også gjøres. Etter at Trondheim kommune hadde svart på en invitasjon fra staten ved Prosjekt bostedsløse ved å legge fram et konkret forslag til et utdanningsopplegg, var et viktig element på plass.

Det følgende kapitlet ser på hvordan prosessen med å lage utdanningen forløp. Det omfatter diskusjoner rundt og arbeid med studieplanen, diskusjoner om hvem som skulle være målgruppen for studiet og hvordan studiet skulle organiseres. Studieplanene og pensum vurderes i forhold til studiets målsettinger.

Forarbeidet

Den første skissen til en studieplan ble lagt fram høsten 2000 som en del av Trondheim kommunes første forslag til Prosjekt bostedsløse. Overordnede mål for studiet ble definert som følger: Skape arena for fagutvikling/være et fundament i boligkjeden. Skissen knyttet utdanningen opp til oppfølgingsbehov hos bostedsløse og de mest vanskeligstilte. Videre forslås det at studiet bør inneholde temaene historikk i arbeidet med de aktuelle klient-gruppene, ideologiske føringer, institusjon kontra bolig, forholdet mellom ulike forvaltningsnivåer, ulike gruppers oppfølgingsbehov, jus, etikk, metodikk i arbeidet med målgruppen og organisering av arbeidet. I skissen reises spørsmålet om plassering av utdanning. Et alternativ som nevnes er å etablere parallelle og eventuelt samarbeidende utdanninger ved flere høgskoler.

I løpet av våren 2001 overtok Husbanken ved Prosjekt bostedsløse ansvaret for utdanningen. Etter en undersøkelse ute i kommunene konkluderte Husbanken med at det var grunnlag for et utdanningstilbud av denne typen. Høsten 2001 la ledelsen for Prosjekt bostedsløse fram en skisse til studieplan. Skissen inneholder i hovedsak de samme hovedstolpene som skissen fra Trondheim kommune: Boligsosial historikk,

vanskelig-stilte på boligmarkedet konkretisert til aktuelle brukergrupper, årsaker til bostedsløshet, ideologi, etikk og jus, boligsosiale virkemidler, behandling og/eller oppfølging, jus knyttet til boforhold og organisering av arbeidet. Forslaget fra Husbanken går noe lenger i å konkretiser de ulike punktene.

De to forslagene er ulike med hensyn til målgruppene for studiet. Skissen fra Trondheim utpeker ”ledere, mellomledere, konsulenter som representerer tiltakene innfor bolig-kjedene/ og samarbeidende instanser” eventuelt også representanter for oppfølging/ behandling. I den første skissen fra Husbanken utpekes følgende målgruppe: ”Boligsosialt arbeid er tverrfaglig. Studiet er tilrettelagt for fagpersonell som driver med boligsosial planlegging, saksbehandling, planlegging, tildeling av boliger til vanskelig-stilte, booppfølging og psykososial behandling poliklinisk eller i folks egne hjem. Aktuelle faggrupper er helse- og sosialarbeidere, samfunnsvitere, ingeniører, arkitekter og andre med spesiell erfaring innen boligsosialt arbeid”.

I den endelige, vedtatte studieplanen er målgruppen definert som ”ansatte i kommunenes helse-, sosial- og boligsektor, i frivillige organisasjoner, i Husbanken og andre som deltar i det tverrfaglige arbeidet for vanskeligstilte på boligmarkedet”. Resultatet ble altså tilsynelatende ”både og”, en blanding av begge forslagene. I realiteten ble målgruppen definert i tråd med Husbankens forslag. Den bredt sammensatte målgruppen og student-gruppen er også en av de store utfordringene i prosjektet. Dette blir særlig drøftet i kapitlet om analyse av studentdataene.

Arbeidet med studieplanen

Det ble inngått to kontrakter mellom Husbanken og Høgskolen i Sør-Trøndelag; en kontrakt om arbeidet med studieplanen og en kontrakt om studiet. Faglig leder ble ansatt på deltid og fikk fem ukeverk på å utforme studieplan og pensum.

Vedkommende som ble ansatt i stillingen hadde også utformet søknaden til Prosjekt bostedsløse fra Trondheim kommune og hadde i utgangspunktet klare oppfatninger av hvordan studiet burde legges opp. I tillegg til å ha kompetanse som høgskolelektor, hadde faglig leder for også vært koordinator og igangsetter for videreutdanning for ledere innen barnevernet i fire fylker.

En referansegruppe ble opprettet etter en henvendelse fra høgskolen til Husbanken i desember 2001. Ifølge høgskolen ønsker en ofte å ha med oppdragsgiver i en referanse-gruppe under arbeidet med studieplanen. Referansegruppen har bestått av to fra Høgskolen i Sør-Trøndelag. En av disse var faglig leder. De tre andre ble oppnevnt av Husbanken. Men ifølge Husbanken representerte var det bare en av disse som ”represen-terte Husbanken, de to øvrige var med som følge av sin kompetanse.” For enkelthets skyld vil de likevel bli omtalt som Husbankens eller oppdragsgivers representanter.

Referansegruppen hadde tre møter og produserte flere mer og mindre ferdige utkast til studieplan. Informanter fra Husbankens side gir uttrykk for at det til tider var et

høyt konfliktnivå i referansegruppen. Fra Høgskolens blir det framholdt at det kan være en balanse mellom det oppdragsgiver ønsker og det som vil gi det beste faglige og/eller pedagogiske resultatet. Diskusjonene dreide seg blant annet om balansen mellom det sosialfaglige og boligfaglige:

”Etter at referansegruppen kom inn, ble arbeidet rettet mer mot boligspørsmål. Vi fikk inn temaer som anskaffelse av bolig, boligøkonomi, eie- og leieformer. Vi løsrev studiet fra Prosjekt bostedsløse. Bostedsløse ble kuttet ut i studieplanen en rekke steder. ... Vi hadde noen konflikter som hadde utgangspunkt i balansen mellom det boligfaglige og det sosialfaglige. Sosialfag er et utviklet fag og det finnes mye materiale. Det gjelder også miljøarbeid. Boligsiden er mindre utviklet, men vi fikk inn den etter hvert.” (informant Husbanken)

Det var også uenighet om målgruppen. Faglig leder hadde i utgangspunktet tenkt seg en videreutdanning for studenter med treårig høgskole innen helse- og sosialfag som basis. Husbankens ønsket en målgruppe med et svært vidt spekter av fag- og profesjonsgrupper. I tillegg til å få gjennomslag for dette forslaget, fikk Husbanken også gjennomslag for å ta opp studenter uten formell studiekompetanse men med realkompetanse. Studiet ble derfor omdefinert fra videreutdanning til utdanning.

”Husbanken ønsket bred deltakelse fra Prosjekt bostedsløse, der realkompetanse og ikke bare formell kompetanse skulle bli tatt hensyn til. Høgskolen foretok en vurdering av noen uten formell kompetanse. Muligens ble en eller to avvist. Men vi så det som et poeng å ha bredest mulig deltakelse fra Prosjekt bostedsløse i første kullet.” (informant)

Referansegruppen hadde videre en diskusjon om deling i studentgruppen under deler av undervisningen. Gruppen skulle deles i to etter faglige skillelinjer blant studentene og gi tilpasset undervisning til de to gruppene.

Faglig leder gir følgende oppsummering: ”Studieplanen inneholder mange temaer og det har vært vanskelig å få til forelesninger og finne litteratur som dekker temaene. Studentgruppa er svært sammensatt. Det ble en noe annen vinkling på studiet enn jeg hadde tenkt i utgangspunktet. Men vi fikk til en studieplan på svært kort tid”.

Representantene fra Husbankens side framholder at de koordinerte seg foran siste møtet i referansegruppen for å få gjennomslag for deling av studentkullet i to undervisnings-grupper på en av samlingene. Høgskolen poengterer at en er fornøyd med å ha fått til en studieplan på kort tid, som alle kunne stille seg bak. Studieplanen ble vedtatt i Høgskolestyret 19.06.02. Studiet startet 15. oktober. Med fratrekk for ferien var det i realiteten vel to måneder til å utforme timeplanen og pensumlisten og skaffe forelesere og veiledere. Dette er svært kort tid på et helt nytt studium.

Forholdet oppdragsgiver – utdanningsinstitusjon

Proessen og forarbeidet til et nytt studium i boligsosial arbeid har en viss innflytelse på det endelige resultatet. Det aktualiserer også forholdet mellom oppdragsgiver og utdanningsinstitusjon på en beredere basis.

Alle former for videre- og etterutdanning vil måtte betales enten av studentene selv eller av en oppdragsgiver. Staten har definert grunnutdanningen ved de høyere lærestedene som sitt ansvar og har definert andre typer utdanninger ut av sitt ansvarsområde. Innenfor en del fagområder, som for eksempel økonomiske fag, betaler ofte studentene selv eller de har et "spleiselag" med oppdragsgiver. Leder for Institutt for videreutdanning, etterutdanning og oppdragsvirksomhet ved Høgskolen i Sør-Trøndelag fastslår at det er vanskelig å få studenter ved helse- og sosialfag til å betale for utdanningen selv: "Det er en oppfatning at helse- og sosialfag skal være gratis."

Det innebærer at en boligsosial utdanning også vil måtte finansieres gjennom oppdragsvirksomhet. Arbeidet med utdanningen kan bidra til å kaste lys over enkelte prinsipielle problemstillinger. For det første virker det som om ansvarsforholdet mellom Husbanken som oppdragsgiver og Høgskolen i Sør-Trøndelag som utfører var noe uavklart. En informant ved høgskolen sier ut fra en generell vurdering at:

"Rollen som faginstans kan være vanskelig i forhold til oppdragsgiver. Vi skal ivareta fag, pedagogikk og høgskolens regelverk. Det er ikke alltid like lett å få gjennomslag for ansvarsdelingen mellom høgskolen og oppdragsgiver."

Intervjuer med ulike gruppemedlemmer viser at det fantes ulike oppfatninger og ulik forståelse av referansegruppens rolle. Én informant oppfattet gruppen som en styrings-gruppe og faglig ansvarlig som sekretær for gruppen. Det er imidlertid stor forskjell på en referansegruppe og styringsgruppe. En styringsgruppe har myndighet til å fatte vedtak, mens en referansegruppe har en rådgivende funksjon. Et av de sentrale spørsmålene er hvor ansvaret for å utforme en studieplan ligger. Studieplanen skal tilfredsstillende en rekke formelle krav og den skal i siste instans vedtas av høgskolestyret. Det er med andre ord utdanningsinstitusjonen som har ansvaret for studieplanen. En av informantene framholder at faglig ansvarlig var ansatt av Prosjekt bostedsløse. Men faglig ansvarlig ansettes av og er ansvarlig overfor høgskolen, selv om Husbanken har bevilget midlene som vedkommende lønnes av. Høgskolen har utarbeidet en ganske omfattende instruks om faglig leders plikter, rettigheter, ansvars- og myndighetsområder⁴.

Knapt noen oppdragsgiver vil bestride formalitetene knyttet til ansvaret for studieplanen. I praksis vil oppdragsgiver også ha innflytelse på utforming av

⁴ Høgskolen i Sør-Trøndelag, Institutt for videreutdanning, etterutdanning og oppdragsvirksomhet: :Stillingsbeskrivelse for faglig leder ved IVEO.

studieplanen og det er, som i dette studiet, et ønske fra høgskolen. Men spørsmålet er om det er en god arbeids-form å bruke ”flertallsvedtak” for utforme en studieplan som krever spesifikk kunnskap om undervisning i høgskolesektoren. Siden en referansegruppe heller ikke har beslutningsmyndighet, vil det i realiteten vær den økonomiske makten Husbanken har delegert til den eller de som er Husbankens representant(er) i referansegruppen, som er ”flertallet”.

Det kan synes som om Husbanken har hatt litt for liten forståelse for at høgskolen er en egen institusjon med lovpålagte og interne krav til hvordan en utdanning skal utformes og gjennomføres. Det ser også ut til at Husbanken ikke alltid har hatt tilstrekkelig gehør for høgskolens pedagogiske og faglige argumenter. Derfor er uenigheter en må regne med oppstår mellom faginstans og oppdragsgiver også blitt oppfattet som større konflikter enn det var grunnlag for. Fra høgskolen blir det påpekt ut fra en generell betraktning at oppdragsstudier aktualiserer spørsmålet om å etterkomme krav fra oppdragsgiver og å holde på et faglig høyt nivå.

Vurdering av studieplanen

Studieplanen trekker opp rammene for innholdet i studiet. Evalueringen er spesielt bedt om å vurdere om studieplanen er fulgt og om den er hensiktsmessig for den tverretatlige/ tverrfaglige målgruppen. Før jeg går inn på selve studieplanen, vil jeg si noe om rammene for å foreta en slik evaluering.

Boligsosialt arbeid er et nytt og foreløpig lite diskutert begrep. Det finnes lite skriftlig materiale om begrepet. Men det finnes noe. I innledningskapittelet til en lærebok om sosial boligpolitikk drøftes begrepet boligsosialt ut fra flere innfallsvinkler (Dyb, Solheim, Ytrehus 2004). Boken er skrevet som en antologi der de ulike kapitlene kan sees på som et bidrag til å definere det boligsosiale fagfeltet⁵. Det finnes ingen enkle definisjoner, men i innledningen slår sier vi blant annet at boka presenterer tilnærminger og teoretiske premisser som setter individene i sentrum for det boligsosiale arbeidet samtidig som problemstillingene knyttes til sosiale realiteter og samfunnsmessige strukturer.

Diskusjonen om hvordan definere boligsosialt arbeid er lite synlig eller i alle fall ikke tydelig i arbeidet med studieplan. Faglig leder framholder: ”Jeg savner måldiskusjon i starten – hva vi ville med studiet i forhold til målgruppen og hva studentene skulle lære.” I studieplanen, som er sluttproduktet i arbeidet, er boligsosialt arbeid gitt følgende definisjon:

”Boligsosialt arbeid er tverrfaglig og tverrsektorielt. Bolig- og tjenestebehovet fordrer at kommunene samordner og etablerer arbeidet samarbeid mellom ulike virksomhetsområder”. Studieplanene fastslår innledningsvis: ”Boligsosialt arbeid er rettet mot

⁵ Nettopp fordi ”boligsosialt” er et vakt og for mange et ukjent begrep, har boken tittelen ”Sosialt perspektiv på boligpolitikken”, som er en mer presis definisjon på hvilke problemstillinger boken tar opp.

vanskeligstilte på boligmarkedet som trenger ulike former for planmessig arbeid ved planlegging, tilrettelegging og oppfølging for å etablere seg, fungere og bli boende i egen bolig. Studiet i boligsosialt arbeid skal gi en felles plattform for arbeidet.” *Hva* studentene har behov for å lære er nedfelt i målene for studiet.

Studieplanen – er den fulgt?

For å kunne vurdere om studieplanen og de konkrete målene for hva studentene skal lære er fulgt, er det nødvendig å gå gjennom studieplanen punkt for punkt.

Studieplanen må sammenholdes med undervisningstilbudet studentene har fått og pensum. Gjenspeiler dette målene i studiet?

Generelle mål for hva studentene skal kunne etter endt studium er skissert i følgende punkter:

- Forstå boligens funksjon og betydning i et samfunnsperspektiv og et individperspektiv.
- Ha kunnskap om ulike typer vanskeligstilte på boligmarkedet og vanskeligstiltes boligsituasjon.
- Kjenne til de samfunnsmessige strukturene som bidrar til at vanskelig boligsituasjon og bostedsløshet oppstår.
- Ha kunnskap om hvilke normative og juridiske krav som stilles til den som disponerer en eid eller leid bolig.
- Ha kunnskap om hvordan det offentlige kan bidra til at husstandene mestrer dette.
- Ha kunnskap om ulike forvaltningsnivåer og roller i det boligsosiale arbeidet.
- Kjenne til statlige og kommunale boligøkonomiske virkemidler.
- Ha kunnskap om forbruksveiledning og veiledning i privatøkonomi.
- Ha innsikt i hvordan det offentlige og frivillige kan samarbeide i boligsosialt arbeid.
- Ha kunnskap om juridiske virkemidler og rammebetingelser for det boligsosiale arbeidet
- Kunne reflektere over etiske dilemmaer og utvikle etisk handlingskompetanse i arbeidet med særlig vanskeligstilte.
- Kjenne til rollen til ulike aktørene i tjenesteapparatet og utvikle samarbeidskompetanse innenfor boligsosialt arbeid som et tverrfaglig arbeidsfelt
- Ha oversikt over relevante kommunale tjenester og kjenne til hvordan ulike tilbud inngår i et helhetlig tilbud til vanskeligstilte.
- Ha kunnskap om planlegging a strategier for individuelle boligkarrierer.
- Kunne legge til rette for brukermedvirning i boligsosialt arbeid
- Kunne reflektere over eget arbeid og arbeidsoppgaver og hvordan bidra til fagutvikling på egen arbeidsplass.

De generelle målene legger opp til at studentene skal tilegne seg ulike typer kunnskap. De 16 punktene over kan deles inn fire grupper. Den ene typen er kunnskap som skal bidra til økt forståelse av samfunnsmessige strukturer som kan ha betydning for klientenes situasjon. Den andre er kunnskap om lov- og regelverk samt offentlige ordninger og tjenester som kan benyttes for å hjelpe klientene eller for å gi klientene det de har krav på. Den tredje typen kunnskap er lov- og regelverk som ramme for tjeneste-yternes vurderinger og handlinger i forhold til egen rolle. Den siste gruppen er kunnskap om etiske og holdningsmessige problemstillinger.

Studentgruppen ble under deler av undervisningen delt i en gruppe for planlegging/forvaltning og en gruppe for tjenesteyting/oppfølging. Målene for hva studenten skal lære i de to gruppene er forskjellige. Men for begge gruppene er målene i hovedsak knyttet til kunnskapstypen lov-, regleverk, ordninger og tjenester samt metodikk.

Studiets innhold er delt i fem generelle emner med i alt 48 konkretiserende underpunkter. For gruppen planlegging/forvaltning er det satt opp tre emner med 13 underpunkter og for gruppen tjenesteyting/oppfølging to emner også med 13 underpunkter. I tillegg kommer arbeidet med individuell oppgave. Studieplanen med pensumliste og støttelitteratur er gjengitt i sin helhet i vedlegg 1.

Temaene for forelesningene gir en god indikasjon på om studieplanen er fulgt. Titlene på forelesningene gir informasjon om hvilke temaer høyskolen har "bestilt". Skjemaet under gir en oppstilling av forelesningene i venstre kolonne og modulene i studieplanen i høyre kolonne. Stikkordene under hver modul er en forkortet versjon av konkretiseringene i studieplanen.

Tabell 2.1 Forelesningene gruppert etter emnene i studieplanen

Alle forelesningene (den endelige timeplanen)	De seks studiemodulene i studieplanen
<ul style="list-style-type: none"> - Studieteknikk og kollokviesamarbeid - Etiske utfordringer i det boligsosiale arbeidet - Boligsosiale røtter i faget sosialt arbeid - Framvekst av sosial boligpolitikk og dagens situasjon - Modernisering og fornying av offentlig sektor - Generell og selektiv boligpolitikk - Fokus på boligpolitikk, mål og 	<p><u>1. Velferdsstaten</u> Boligpolitikk, arbeidsmarkedspolitik, Sosialpolitikk. Historikk. Modernisering og fornying av offentlig sektor. Generell og selektiv boligpolitikk. Arbeidsdeling bolig- og sosialpolitikk: Stat/kommune/private aktører</p>

<p>midler</p> <ul style="list-style-type: none"> - Boligsituasjonen og boligforsyningen - Husbankens rolle i norsk boligpolitikk <p>- Boligmodeller i et integreringsperspektiv</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inn i varmen – et tilbud til bostedsløse i Trondheim - Marginalisering – segregering – integrering - Bosetting av vanskeligstilte i Bergen <p>- Fokus på tjenester og boligløsninger</p> <ul style="list-style-type: none"> - Individ og institusjon – et antropologisk perspektiv - Modeller for bekjempelse av bostedsløshet - Prosjekt bostedsløse – målsettinger og arbeid - Rusmidlers påvirkning på adferd - Prosjekt som metodeutvikling - Empowerment <p>- Husbanken som boligsosial bank</p> <ul style="list-style-type: none"> - Økonomisk rådgivning for de mest vanskeligstilte <p>- Gjennomgang av relevante deler av sosialtjenesteloven og kommunehels-tjenesteloven; verge, taushetsplikt osv.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sentrale boligrettslige emner – kommunen som eier, leier og utleier - Kommunal beboerorganisering 	<p><u>2. Hva vet vi om vanskeligstiltes boligsituasjon i dag?</u></p> <p>Oppfølging i bolig. Stigma og anonymitet, om by/land og flytting. Boligens funksjon. Levekår og livskvalitet, integrering, segregering, ekskludering, marginalisering.</p> <p><u>3. Om bolig- og tjenestetilbudet til de med vanskeligst bosituasjon</u></p> <p>Institusjoner, etater/instanser. Hvordan tilbudene fungerer, hva som mangler. Nimby. Tiltaksmodeller. Metode/modellutvikling i Prosjekt bostedsløse. Boligsosiale handlingsplaner. Arbeid og aktivisering.</p> <p><u>4. Økonomisk rådgivning</u></p> <p>Privat boligøkonomi. Boligfinansiering i private banker. Offentlige lån og tilskudd. Rettigheter/plikter i boligfinansiering ved eie/leie. Forebygge utkastelser. Forbruksveiledning. Privatøkonomi. Gjeldsordninger.</p> <p><u>5. Juridiske rammer for planlegging/forvaltning/ tildeling av boliger og tjenester</u></p> <p>Kommunal boligplanlegging, relevante lover.</p> <p>Kommunal forkjøpsrett, relevante lover. Relevante deler av sosialtjenesteloven. Bistand til bolig og midlertidig husvære. Kommunen som eier, leier, utleier. Kontraktsforhold. Klausulering av boliger. Tildeling av bolig, forvaltningsloven, kriterier. Oppsigelser, bortvisning. Utkastelse etter lov. Jus og verge, hjelpeverge. Taushetsplikt og lovverk.</p>
--	--

<ul style="list-style-type: none"> - Individuelle planer – ansvarsgruppe-metodikk - Offentlig sektor/frivillige organisasjoner – arbeidet for de mest vanskeligstilte på boligmarkedet - Tverrfaglig samarbeid og brukerved-virkning: Ethiske forståelsesrammer - Samarbeid på tvers – oppgaver/organisering - Fokus på miljøarbeid 	<p><u>6. Tverrfaglig/tverrsektorielt arbeid</u> Forutsetninger og prinsipper. Mål-/oppgave-orientert. Ad hoc/formalisert. Modeller for samarbeid. Aktører i boligsosialt arbeid. Tilpasset tjenesteyting. Individuelle planer/ansvarsgruppe/andre samarbeidsformer. Organisering av boligsosialt arbeid i kommunene.</p>
--	---

Vi ser at det er stor grad av overensstemmelse mellom studieplanen og temaene for undervisningen. Antall forelesninger gjengitt tematisk i venstre kolonne er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med undervisningstiden brukt på hvert emne. Det ble for eksempel brukt betydelig mer tid på gjennomgang av lover og regelverk enn det antall temaer umiddelbart indikerer. Det gjelder også økonomisk rådgivning.

I det følgende skal vi foreta en tilsvarende oppstilling for undervisning og studieplanen for det to fordypningsgruppene planlegging/forvaltning og tjenesteyting/oppfølging.

Tabell 2.2 Forelesningene i gruppe planlegging/forvaltning etter emnene i studieplanen

Alle forelesningene (endelig timeplan)	Gruppe planlegging og forvaltning, fordypningsmodul
<ul style="list-style-type: none"> - Boligsosiale handlingsplaner som planverktøy - Bomiljøforskning, livskvalitet og levekår - Utvikling av Bymisjonen i Trondheim, bolig og tjenester - Utvikling av tverrfaglig team i Drammen - OTT, oppgaveorientert tilnærming, endringsfokusert rådgivning og løsningsfokusert tilnærming - Utvikling av samarbeidsavtaler før innflytting i egen bolig. Boligvedtak. Vedtak om tjenester. 	<p><u>Boligsosial planlegging:</u> Kartlegging, registrering av boligbehov. Behovsvurdering. Inkludering i kommunalt planarbeid. Boligframskaffelse.</p> <p><u>Råd og veiledning i forhold boligbehov:</u> Avdekke boligbehov. Anskaffe boliger på privat leiemarked. Rådgivning for målretting og optimal bruk av boligsosiale virkemidler. Brukermedvirkning. OTT.</p> <p><u>Forvaltningspraksis:</u> Systematisk saksbehandling. Ferdigheter i fht å fatte og utforme riktig vedtak for boliger og tjenester. Ivareta søkerens rettsikkerhet</p>

Tabell 2.3 Forelesningene i gruppe tjenesteyting/oppfølging etter emnene i studieplanen

Alle forelesningene (endelig timeplan)	Gruppe tjenesteyting og oppfølging, fordypningsmodul
<ul style="list-style-type: none"> - Erfaring fra arbeidet med de mest vanskeligstilte. Behov for oppfølging for å kunne bo. - Utvikling av botiltak for ungdom i et brukerperspektiv. - Oppfølging av mennesker med sosiale problemer i egen bolig, fokus på unge voksne. - Individuell booppfølging i Oslo - Booppfølging og tverrfaglig samarbeid i praksis. - OOT, Oppgaveorientert tilnærming i individuelt oppfølgingsarbeid 	<p><u>Individuell oppfølging i egen bolig/bomiljø:</u> Konfliktforebygging og -håndtering i forhold til naboer, miljøet forøvrig. Etske dilemmaer i forh. til offentlig inngripen i selvstendig boforhold. Bistand for å bo og økt samfunnsdeltakelse. Tvang og kontroll. Beboermedvirkning.</p> <p><u>Relasjonsarbeid/samarbeid:</u> Relasjonsbygging. Adekvat omsorg. Omsorgstenkning el. resultattenkning. Kontrollfunksjon el. hjelpefunksjon. Realitetsorientering/motiverende samtaler. Systematisk samarbeid - tilrettelegging av oppfølging rundt den enkelte beboer. Samarbeidsavtaler. Aktivisering av tjenester og framskaffelse av ressurser.</p>

Også innenfor fordypningsemnene er det stort samsvar mellom innholdet i studieplanen og undervisningen. For gruppen planlegging/forvaltning fordeles forelesningstemaene seg jevnt over de tre emnene i studieplanen. I gruppen tjenesteyting/ oppfølging er det et noe uklart skille mellom emnene. Derfor er det heller ikke like lett å posisjonere forelesningene etter modulens inndeling. Temaene for forelesningene dekker imidlertid det studentene ifølge studieplanen skal lære.

Timeplanen reflekter de fire ulike kunnskapstypene jeg skisserer over. Den har juridiske og økonomiske temaer i forhold til brukerne og utøvelsen av hjelperollen. Den tar opp samfunnsmessige og etiske problemstillinger. Undervisningen oppfyller både målene for studiet og kravene til innhold i studiet slik dette er beskrevet i studieplanen og innenfor de gitte rammene. Rammene handler først og fremst om tid. Studiet består av fem studentsamlinger a fire dager. All felles undervisning må foregå i løpet av disse 20 dagene. En nærmere studie av timeplanen viser at ikke alle undertemaene dekkes av en tittel på en forelesning. Detaljnivået i studieplanen sammen med omfanget av den begrenser også rommet for å prøve ut ulike undervisningsformer, samt å ta opp nye temaer som en ser er relevante underveis i studiet. Med tanke på at studiet er helt nytt, kunne det sannsynligvis vært gunstig med et visst rom for utprøving underveis.

I tillegg til undervisningen vil pensumlisten være bestemmende for innholdet i studiet. Pensumlisten og støttelitteratur er gjengitt bakerst i studieplanen i vedlegg 1 og jeg skal ikke gjengi den her. I tillegg laget faglig ansvarlig et kompendium av artikler som studentene fikk utdelt. Mangel på litteratur om det boligsosiale feltet gjenspeiles også i pensumlisten. I følge faglig ansvarlig var nettopp sammensetning av relevant litteratur en av de vanskelige oppgavene. Det var lite innspill fra andre og få ressurspersoner å støtte seg på. Ut fra disse forholdene må en kunne slå fast at litteraturen er dekkende for studieplanens mål.

Det kan være grunn til å stille spørsmålstegn ved om pensumlisten burde inneholdt færre offentlig dokumenter og utredninger. Tre statlige rundskriv og en offentlig utredning (Boligmarkedene og boligpolitikken) tar betydelig plass på en pensumliste på i alt 2000 sider. Pensumlisten er en viktig del av stoffet studentene jobber med på egen hånd. Den er et viktig signal på hva en mener studiet bør være. Jeg vil gå videre på denne problemstillingene i drøftingen av ulike framtidretninger for studiet i siste kapitlet.

Analyse av studentdataene i neste kapittel viser at studentene har forskjellige oppfatning av pensum, forelesninger og studieplan.

Er studieplanen relevant?

Studieplanen slår fast at ”Studiet skal gi kompetanse og bidra til en felles forståelse, holdningsbevissthet og relevante ferdigheter i det boligsosiale arbeidet med vanskeligstilte på boligmarkedet.” Undervisning og pensum er, som vi ser, lagt opp i

tråd med de overordnede målene. Studentenes oppfatninger av hva de har hatt nytte av i studiet er et viktig bidrag til å utdype studiets relevans for det boligsosiale praksisfeltet.

En vurdering av studieplanen omfatter, i tillegg til å se på undervisning og pensum, også undervisningsformene. I undervisningsformene inngår også veiledning i skriving av individuell oppgave. Evalueringen av denne delen av studiet vil støtte seg på studentdata og studentenes erfaringer. Fra høgskolen påpekes det en har fått til en studieplan som alle kunne stille seg bak:

”Det er veldig spennende at vi fikk til en boligsosial utdanning. Mye er knytta til faglig leder sin stilling og arbeidsområde før hun kom hit. Det er prestisje for skolen å ha hatt en utdanning som er en del av Prosjekt bostedsløse. Vi er forøyd med at vi fikk til en studieplan som alle kunne stille seg bak.”

Økonomisk ramme for studiet

Evalueringen er bedt om å se på om den økonomiske rammen for studiet har vært tilfredsstillende. Husbanken og Høgskolen i Sør-Trøndelag inngikk to kontrakter. Den ene skulle dekke forberedelsene av studiet og var på kroner 96.423. En kontrakt dekket selve utdanningen og var på kroner 752.000. Summen skal dekke 50 prosent stilling til faglig leder, forelesere, veiledning og eventuelle andre kostnader.

En informant fra høgskolen framholder at det ikke vil være mulig å lage en videreutdanning for mindre enn 400.000 kroner. Studenttallet bør heller ikke være mindre enn 30 til 35. Den økonomiske rammene for det boligsosiale studiet var altså betydelig høyere enn 400.000 kroner og studenttallet var i utgangspunktet vel 50. Ifølge faglig leder var budsjettet forholdsvis stramt men likevel tilstrekkelig.

Kapittel 3

Studentundersøkelsen

Over 50 studenter begynte på studiet i boligsosialt arbeid høsten 2002. Det var flere enn antall plasser i utgangspunktet. Antall plasser ble utvidet fordi det var et ønske, særlig fra Husbanken, om ikke å avvise søkere. Et par studenter sluttet ganske tidlig, blant annet med begrunnelse at det var mye å gjøre på jobben⁶. 46 studenter tok eksamen i november 2003.

Dette kapitlet handler først og fremst om analyse av spørreskjemaet som ble sendt ut til studentene. Som basis for å utforme spørreskjemaet gjennomførte jeg gruppesamtaler med studentene i september 2003. Spørreskjemadataene vil bli supplert med innforma-sjon fra gruppesamtalene, men gruppeintervjuene er en underordnet del av materiale. Det metodiske opplegget er redegjort for i kapittel 1. Nettoutvalget består av 47 respondenter. Det er én mer enn antallet som tok eksamen. 39 fylte ut og returnerte spørreskjemaet. Vi har noe informasjon om de åtte studentene eller knappe 20 prosent av utvalget som ikke svarte. Vi finner for eksempel studenter både med og uten høyere utdanning i frafallet. De er spredt på flere kommuner. Et par av dem som ikke har svart har sannsynligvis ikke fått puringer på epost (to runder) på grunn av omorganisering på arbeidsplassen. Ut over dette kan vi ikke si noe om hvorvidt gruppen som ikke svarte skiller seg fra respondentgruppen. En svarprosent på over 80 er svært høy for denne typen undersøkelser.

Studentdataene kan brukes til å gi to typer informasjon. Den ene typen er informasjon om studentene; om hvem som har gått på studiet. Den andre typen er studentenes oppfatninger av studiet. Spørreskjemaet som ble sendt ut er gjengitt i vedlegg 2. Spørre-skjemaet er delt i fem bolker: Opplysninger om studentenes bakgrunn, motiver for begynne og gjennomføring, innholdet i studiet, undervisningsformer og organisering av studiet og utbytte av studiet.

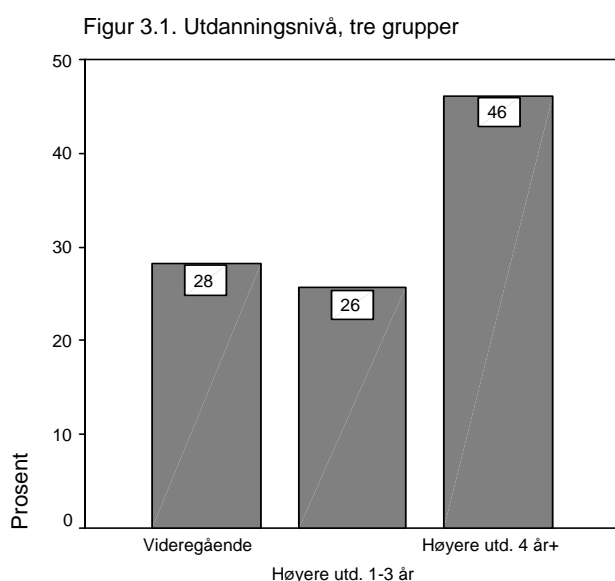
I analysen vil jeg til en viss grad holde meg til denne inndelingen. Men de mest interessante opplysningene framkommer gjerne når vi krysser ulike typer variable som for eksempel utdanningsdata mot utbytte av studiet. På grunn av at vi har et lite antall respondenter begrenses analysemulighetene. Dess mer vi deler materialet i undergrupper, dess færre enheter får vi i hver gruppe. Utvalget vi undersøker er imidlertid

⁶ Opplysning fra en som sluttet.

identisk med populasjonen vi skal undersøke. Vi får derfor ikke skjevheter i materialet som vil oppstå i utvalgsprosedyren.

Fire studentgrupper

Skulle studiet være en videreutdanning for høgskoleutdannede innen sosial- og helsefag og eventuelt andre med høgskoleutdanning? Studiet ble først lansert som en videre-utdanning. Men studiet ble en utdanning som favner svært bredt. Figur 3.1 viser at det store flertallet, 72 prosent, har høyere utdanning. 28 prosent har videregående eller annen utdanning, som ikke er definert som høgskoleutdanning, med minimum et års varighet.

Men utdanningsnivå er en lite presis definisjon på studentkullet. Den store variasjonen i utdanning og erfaringsbakgrunn hos studentene kunne ideelt sett gitt grunnlag for å dele respondentene i mange grupper. Problemet er at et par av gruppene ville hatt to eller tre enheter. En slik gruppe med to, tre medlemmer ville vært en gruppe for personer med yrkesfaglig utdanning. Jeg har i stedet valgt å foreta en inndeling i fire studentgrupper. Måten jeg har satt sammen studentgruppene på kan sammenlignes med Max Webers (1971) idealtyper. Idealtyper tar utgangspunkt i noen vesentlige trekk ved et fenomen og framhever eller forstørrer disse. Idealtyper kan brukes i analysesammenheng for å sette sammen noen kategorier i et materiale ut fra en del felles kjennetegn (Dyb 2001, Ytrehus 1989). Ikke alle medlemmene i en gruppe vil nødvendigvis ha alle kjennetegnene. Det er grunn til å anta at personer med noen vesentlige fellestrekk vil ha en viss grad av felles forventninger og forutsetninger for å gjennomføre et slikt studium.

De fire studentgruppene er konstituert ut fra bakgrunnsdataene i spørreskjemaet. En av de sentrale variablene i inndelingen er utdanning, både nivå og typer utdanning. Jeg har derfor valgt å bruke utdanning som betegnelser på de fire studentgruppene.

De fire typene er "yngre med høyere utdanning", "sosial/helse med høyere utdanning", "andre med høyere utdanning" og "uten høyere utdanning". Tabell 3.1 gir en skjematisk framstilling av studentgruppene.

Tabell 3.1 Fire studentgrupper

Kriterier	1. Yngre med høyere utdanning	2. Sosial- og helsefag, høyere utdanning	3. Andre med høyere utdanning	4. Uten høyere utdanning
Alder	35 år og under Gj.snitt: 29 år	Gjennomsnitt : 47 år	Gjennomsnitt: 44 år	Gjennomsnitt : 44 år
Utdanning	3-årig høgskole sosialfag, cand.mag	3-årig høgskole, ulike sosial- og. helsefag	Økonomi, adm. teknisk utd., universitetsfag	Byggfag, EDB, kontor, helsefag
Tilleggs-/videreutdanning	Lite, flertallet har ingen	Flertall videreut Mest ledelse og adm. Noe annet - også tidl. utd	Lite. Noen sammensatte utdanninger	Lite. Noe boligfaglig utdanning.
Praksis/tidligere yrkeserfaring	Variert, men begrenset samlet sett	Mye og variert fra sosialektor, noe helsesektor. Ledelse, prosjekt, div.	Variert: byggfag boligfinans. saksbehandl.	Variert: saksbehandl, prosjektering, bolig - tekn. og øk., byggfag
Arbeidsoppgaver	Bruker/klient Administrasjon	Bruker/klient Ledelse Saksbehandl.	Bruker/klient Saksbehandl.	Bruker/klient Ledelse Saksbehandl.

Alle som er 35 år eller under er plassert i den første gruppen "yngre med høyere utdanning". Alle i denne aldersgruppen har minimum treårig, eventuelt fireårig høgskole. Flertallet har sosialfag. Dette er en gruppe yngre med en tydelig sosialfaglig profil og vil i noen sammenhenger bli omtalt som en av gruppene med sosialfag. Grupper er liten, men de første og innledende analysene av datamaterialet viste at den skiller seg klart ut i besvarelsene av de fleste spørsmålene i spørreskjemaet.

Gruppe to `sosial- og helsefag med høyere utdanning` er dominert av personer med sosialfaglig utdanning, først og fremst sosionomer med noen vernepleiere og barnevernpedagoger. Helseutdanning er representert ved sykepleie og ergoterapi. Flere i denne gruppen har forholdsvis mye utdanning. Noen har tatt en utdanning før høgskolen.

De to siste gruppene har mer preg av restkategorier fordi de er mindre innbyrdes enhetlige enn de to andre. Gruppe tre `andre med høyere utdanning` omfatter personer med embetseksamen og andre grader fra universitetet, teknisk utdanning, bedrifts-økonomi og markedsføring. Praksisen omfatter alt fra prestetjeneste, boveileder for vanskeligstilte til byggteknikk og konsulent i sosialsektoren. Den siste gruppen `uten høyere utdanning` har en like uensartet sammensetning som gruppe tre. I denne gruppen er det også noen som har helseutdanning, men ikke på høgskolenivå. Yrkespraksisen er også variert. Som vi ser av tabell 3.1 utmerker denne gruppen seg, sammen med gruppen `sosial-/helsefag med høyere utdanning, med lederansvar i jobben.

Tabell 3.2. Studentenes tidligere utdanning

Utdanningstyper	Svar
Sosialfaglig utdanning	47
Helsefaglig utdanning	17
Pedagogisk utdanning	8
Administrativ/merkantil utdanning	36
Teknisk utdanning	8
Annen utdanning	36
Alle svar, prosent	152 N: 36

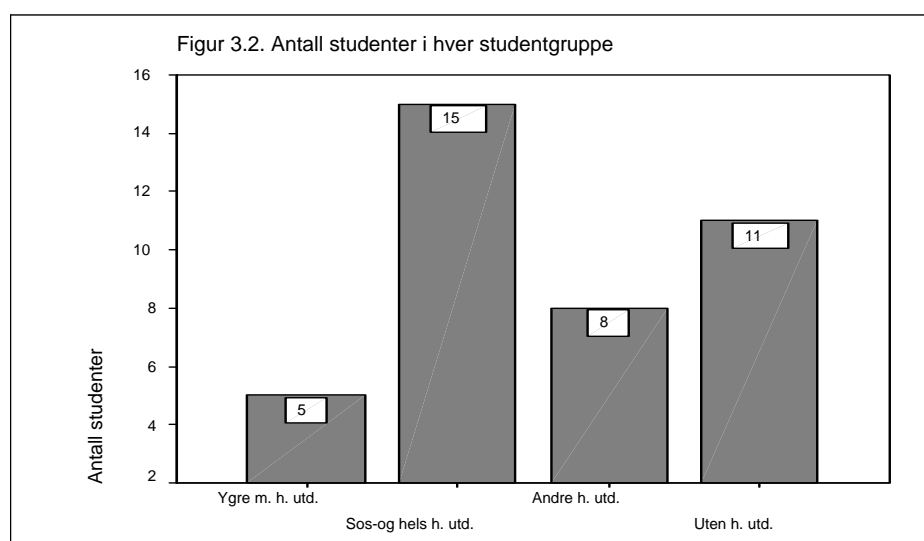
I prosent av antall enheter. 36 personer oppga hva slags utdanning de har og avga til sammen 55 svar.

Tabell 3.2 illustrerer at mange av studentene har flere typer utdanning. Nesten halvparten (47 prosent) har en eller annen form for sosialfaglig utdanning og 17 prosent har en helsefaglig utdanning. Altså har to tredeler av studentene en helse- og/eller sosial-utdanning. Det er ikke nødvendigvis høyere utdanning. Det kan for eksempel være hjelpepleierutdanning. Godt og vel to tredeler har en administrativ og/eller merkantil utdanning. Gruppen annet omfatter både yrkesfaglig utdanning og universitetsutdanning. Det kan dreie seg om to vekttalls og ti vekttalls enheter. I tillegg har en av fire studenter en form for boligfaglig utdanning. Tre har gjennomført bomiljøutdanningen ved Høgskolen i Oslo. Men de fleste har kortere kurs eller bolig som en del av en annen utdanning. Temaene spenner fra bolig innen psykisk helsearbeid, booppfølging/ bomiljøarbeid og tilrettelegging knyttet til byplanlegging og utforming av boligen.

Et flertall av respondentene utfører mange forskjellige oppgaver i arbeidet. Vi ser av tabell 3.1 at vekten av de ulike arbeidsoppgavene er ganske lik for alle gruppene. De aller fleste, fra 75 prosent (gruppe 2) og opp til 100 prosent (gruppe 1) har kontakt med brukere eller klienter. Klientene er ikke nødvendigvis svært vanskeligstilte. De kan også være lånesøkere i Husbanken. Noen har også kontakt med kommuner.

Gruppe 2 `sosial/helsefag med høyere utdanning` har den høyeste gjennomsnittsalderen. Forklaringen er at de yngste med sosialfag er i gruppen `yngre med høyere utdanning`. Gjennomsnittsalderen for hele studentgruppen ved studiet er 43 år. Tre av fire studenter er kvinner. Snittalderen for kvinner er 42,5 år og for menn 45 år.

Figur 3.2 viser antall studenter innfor hver studentgruppe. Figuren viser at gruppe 1 `yngre med høyere utdanning` er en liten gruppe. Jeg har likevel valgt å skille ut denne gruppen, fordi den skiller seg markant ut som undergruppe i analysen av dataene. Gruppe 4 `uten høyere utdanning` er også en viktig gruppe, blant annet fordi studiet ble omdefinert fra videreutdanning til utdanning for å kunne inkludere denne gruppen. Men selv om studiet ble omdefinert, kan det være grunn til å anta at denne gruppen vil ha større problemer med å få noe ut av utdanningen enn studenter med høyere utdanning. En evaluering av forsøkene realkompetansestudenter før realkompetansereformen⁷ viser imidlertid at studenter som var tatt opp i høyere utdanning på grunnlag av realkompetanse og ikke formell kompetanse var sterkt motiverte og gjorde det svært godt. Særlig innen helse- og sosialutdanninger hadde realkompetansestudentene minst like bra resultater som ordinære studenter (Brandt 2002).

⁷ Fra høsten 2001 ble alle universiteter og høyskoler pliktig til å vurdere søkere over 25 år for opptak til enkeltstudier på grunnlag av realkompetanse. Forut for den allmenne reformen ble det gjennomført forsøksordninger i 1999 og 2000.

I det følgende skal vi bruke de fire studentgruppene i den videre analysen av datamaterialet. Men i noen sammenhenger kan det være hensiktsmessig å bruke andre kategorier.

Motiver for å begynne på studiet

Å se på motivene studentene hadde for å begynne på studiet har en verdi i seg selv. Men å se på hva som motiverte studentene i sammenheng med blant annet utbyttet de har hatt av studiet og mer generelle oppfatninger av studiet kan øke informasjonsverdien av dataene. Det gjelder også mulighetene studentene har hatt til å gjennomføre studiet. En kan anta at en student som opplever at overordnede, kolleger og familie legger forholdene til rette vil få mer utbytte av studiet enn en som opplever å bli motarbeidet eller ikke får støtte.

Vi stilte ti spørsmål om motivene for å begynne på studiet og et åpent spørsmål der studentene selv kunne fylle inn svar (vedlegg 2, spørsmål 14). De ti spørsmålene kan deles i tre grupper eller motivasjonsindikatorer: generell og teoretisk kompetanseheving og faglig påfyll, kompetanseheving knyttet til ulike sider ved jobben og, den siste gruppen, hvorvidt studentene ble oppfordret eller var forpliktet i jobben til å begynne. Det var en klart uttrykt målsetting fra Husbanken om å ha med flest mulig fra Prosjekt bostedsløse i det første utdanningskullet. Noen deltakerkommuner i prosjektet hadde ikke i utgangspunktet studenter på utdanningen og disse ble spesielt bedt om å finne fram til aktuelle deltakere. Studenter som er blitt bedt eller oppfordret til å begynne har sannsynligvis noe lavere motivasjon enn studenter som kanskje har konkurrert med andre i kommunen eller på arbeidsplassen om en studieplass.

De tre neste tabellene viser svarfordelingen blant de fire studentgruppene fordelt på de tre ulike motivasjonsindikatorer. Spørsmålene er formulert som påstander med rangerte svaralternativer fra `helt enig` til `helt uenig`. Tabellene er basert på multippel responsanalyse. Det betyr at flere variable er slått sammen til en. Antall variable i en multippel responsanalyse kan variere og det er ingen begrensinger på hvor mange variable som kan inngå. Tabellene viser fordelingen av svarene samlet. Dersom det for eksempel hadde stått 100 prosent i ruten for `helt enig` under gruppen `yngre med høyere utdanning` ville det betydd at samtlige i denne studentgruppen hadde svart `helt enig` på *alle* spørsmålene som inngår i analysen. En kunne vurdert å slå sammen kategoriene `helt enig` og `delvis enig` og kategoriene `delvis uenig` og `helt uenig`. Men ved å beholde den opprinnelige inndelingen framkommer også nyansene, som kan være av interesse for noen lesere.

Tabell 3.3. Motiv: Generell/teoretisk kompetanseheving, faglig påfyll etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utd.
Helt enig	77	63	53	80
Delvis enig	18	27	41	18
Nøytral/vet ikke	6	7	6	
Delvis uenig		2		
Helt uenig		2		2
Alle svar	101 N: 17	101 N: 60	100 N: 32	100 N: 44

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av fire enkeltvariable

Tabell 3.3 viser at ønske om generell kompetanseheving og mer teoretisk kunnskap er en sterk motivasjonsfaktor i alle grupper. De aller fleste er helt eller delvis enig. Vi ser at i gruppen `uten høyere utdanning` er nesten 100 prosent av svarene avgitt i en av disse kategoriene. En bør ta med i tolkningen at denne typen generelle utsagn er lett å si seg enig i. Men resultatet er likevel så pass entydig at det må tillegges betydelig tyngde.

Tabell 3.4. Motiv: Ønsker økt kompetanse knyttet til jobben etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Helt enig	41	30	22	55
Delvis enig	18	30	38	27
Nøytral/vet ikke	35	28	34	11
Delvis uenig	6	7	3	5
Helt uenig		5	3	2
Alle svar	100 N. 17	100 N. 60	100 N: 32	100 N. 44

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av fire enkeltvariable

Tabell 3.4 viser fordelingen av svar på ønske om mer kompetanse relatert til jobben.

Indikatoren ”økt kompetanse knyttet til jobben” er satt sammen av følgende fire variable: Økt kompetanse i arbeidet med brukergruppen, bli bedre til å veilede/lede, bli bedre rustet til å ta vanskelige avgjørelser og ønske om mer faglig anerkjennelse. Jobbrelatert kompetanseheving ser ikke ut til å være en like sterk motivasjonsfaktor som mer generell kompetanseheving. Men hovedbildet er at kompetanse knyttet til jobben også er sterkt motiverende. På begge indikatorene peker gruppen `uten høyere utdanning` seg ut med en høyest

andel positive svar. Fire av fem er helt eller delvis enig, mens rundt 60 prosent i de andre gruppene sier seg enig.

Tabell 3.5. Motiv: Oppfordret / forpliktet til å begynne på studiet etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Helt enig	50	20	19	9
Delvis enig		10	31	9
Nøytral/vet ikke	13	7	13	23
Delvis uenig		20	6	14
Helt uenig	36	43	31	46
Alle svar	99 N:8	100 N: 30	100 : N16	100 N:22

Prosent av alle avgitte svar. Multipl resposanalyse, avhengig variabel består av to enkeltvariable

Tabell 3.5 gir en indikasjon på om studentene har vært forpliktet eller blitt oppfordret til å begynne på studiet. Vi ser at i gruppen `yngre med høyere utdanning` er halvparten enten forpliktet eller oppfordret av overordnede. Tilsvarende tall for `uten høyere utdanning` er 18 prosent. `Forpliktet til å begynne` er et forholdsvis sterkt utsagn. Og dersom det taes helt bokstavelig, er det knapt noen som kan si seg helt enig i. En oppfordring fra arbeidsgiver kan innebære eller oppfattes som en form for forpliktelse eller det kan oppleves helt motsatt, nemlig som støtte og oppmuntring. Noen svært få svarer at jobben forpliktet dem til å begynne.

I enkelte kommuner var det konkurranse om å komme med på studiet. Et fåtall av respondentene oppgir at de var konkurranse i kommunen eller på arbeidsplassen. Studentene er videre spurt om hvordan de fikk vite om studiet. Samlet sette er den viktigste kilden overordnet eller arbeidsgiver. Unntaket er gruppen `uten høyere utdanning`. Viktigste informasjonskilde for denne gruppen er kolleger. Prosjekt bostedsløse er den nest viktigste informasjonskilden for alle grupper.

Gjennomføring av studiet

Spørreskjemaet inneholder 11 spørsmål om mulighetene til å gjennomføre studiet (spørsmål 15). Spørsmålsgruppene omfatter tid til forberedelser og faglig arbeid, praktiske forhold knyttet til reise og opphold på studiestedet, forhold knyttet til jobben og til private forhold. Slik vi gjorde med spørsmål om motivasjon, skal vi også her foreta en multipl respos analyse ved å slå sammen flere variable.

Tabell 3.6. For liten tid til å gjennomføre de ulike delene av studiet etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Helt enig	10	12		11
Delvis enig	10	25	23	14
Nøytral/vet ikke	10	22	16	9
Delvis uenig	15	22	29	23
Helt uenig	55	20	32	43
Alle svar	100 N:20	101: N:60	100: N:31	100 N:44

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av fire enkeltvariable

For liten tid til å gjennomføre studiet omfatter følgende variable: For liten tid til å lese pensum, for liten tid til å arbeide med stoffet på egen hånd, for liten tid til den individuelle oppgaven, for liten til eksamensforberedelser. Hovedtendensen er at studentene i alle grupper oppfatter at mangel på tid til egenstudier ikke var et stort problem. Den yngste gruppen er i størst grad uenige i at de fikk for liten tid til å arbeide med stoffet eller til forberedelser. Gruppen `sosial/helse med høyere utdanning` er i størst grad enig i at tiden er knapp. Men forskjellene er ikke betydelige. Gruppen var samlet til undervisning i Trondheim fem ganger a fire dager. En betydelig andel, fra 40 til 67 prosent, er helt eller delvis enig at det var vanskelig å bruke tiden på samlingene til egenstudier. Her er det også gruppen `sosial/helse med høyere utdanning` som skårer høyest på at det var vanskelig å få til egenstudier under samlingene.

Tabell 3.7. Arbeidsplass/familie la forholdene til rette etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Helt enig	67	42	33	33
Delvis enig	13	13	17	21
Nøytral/vet ikke	7	24	38	27
Delvis uenig		13	8	9
Helt uenig	13	7	4	9
Alle svar	100 N:15	99 N:45	100 N:24	99 N:33

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av tre enkeltvariable

Indikatoren i tabell 3.7 består av følgende variable: Overordnede la forholdene til rette, kolleger la forholdene til rette og familie la forholdene til rette. Det ser ut til at både arbeids-plass og familie har vært støttende eller i beste fall, hvis en ser på den lave andel svar i kategoriene `delvis uenig` og `helt uenig`, ikke har vært til hinder for å gjennomføre studiet. Den yngste gruppen skiller seg igjen ut fra de andre. 80 prosent eller fire av de fem studentene i denne gruppen vurderer at forholdene ble lagt

til rette for dem. Forskjellene mellom de andre gruppene er helt minimale. Av de tre, overordnede, kolleger og familie, oppleves familien som den klart mest støttende. Totalt svarer 70 prosent at familien har lagt forholdene til rette. Henholdsvis 56 og 46 prosent sier at overordnede og kolleger la forholdene til rette.

Et lite antall studenter opplevde at private forhold gjorde det vanskelig å gjennomføre studiet. Noen oppgir private grunner, uten at det trenger å ha sammenheng med om familien opplevdes som støttende eller ikke. En svært liten andel mener at de fikk redusert arbeidsmengde på jobben for å gjennomføre studiet. Nærmere 90 prosent i gruppen `sosial/helse med høyere utdanning` mener de ikke fikk redusert arbeidsmengde. Rundt to tredeler i de andre gruppene svarer at de ikke fikk redusert arbeidsmengde.

Vi kan konkludere med at tendensen i datamaterialet er at studentene stort sett mener at mangel på tid – tid til ulike former for egenstudier og forberedelser – ikke har vært et hinder for å gjennomføre studiet. En stor andel synes det har vært vanskelig å bruke tiden under samlingene i Trondheim til egenstudier. Flertallet opplever omgivelsene som støttende. Familien oppleves som den viktigste støttespilleren, selv om en del (21 prosent) sier at private forhold har gjort det vanskelig. Ut fra at to tredeler av studentene er kvinner, kunne en tenkt seg at familieansvar opplevdes som et problem for gjennomføringen. Dataene viser ingen forskjeller mellom kvinner og menn på variablene ”private forhold” og ”støtte fra familien”.

Gruppen `yngre med høyere utdanning`, som utelukkende består av kvinner, opplever i minst grad tidsmangel som et problem. De svarer også i noe større grad enn de andre at forholdene ble lagt til rette. Flertallet oppgir samlet sett at de ikke ser på tidsmangel som et problem. Gruppen `sosial/helse med høyere utdanning` tenderer i noe større grad enn de andre til å svare både at de fikk for liten tid og at de ikke fikk redusert arbeidsmengde på jobben. Et kjennetegn ved denne gruppen er lederansvar. Noe av forklaringen kan ligge i at det er vanskelig å ”avvikle” eller legge til side lederansvar for kortere perioder.

Studentenes vurderinger av pensum

Studentenes vurdering av studiet er i spørreskjemaet delt i to. Den ene delen omhandler innholdet i studiet. Den andre delen tar for seg organiseringen av studiet inkludert undervisningsformer. Analysen og presentasjonen av den følger samme inndeling. Pensumlisten er gjengitt på siste sidene i studieplanen (vedlegg 1).

Tabell 3.8. Utbytte av pensum, samlet vurdering etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Stort utbytte	14	22	38	28
En del utbytte	46	43	38	38
Nøytral/vet ikke	20	13	19	25
Lite utbytte	20	19	4	9
Ikke noe utbytte		2	1	1
Alle svar	100 N:85	99 N:254	100 N:129	101 N:185

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av 17 enkeltvariable

Tabell 3.8 viser studentenes samlede vurdering av pensum. Det viktigste funnet er at studentene i overveiende grad har hatt utbytte av pensum. Slår vi sammen kategoriene `stort utbytte` og `en del utbytte` har svarene følgende fordeling i de fire studentgruppene (fra venstre i tabellen) 60, 66, 76 og 65 prosent. Ser vi på alle rutene i tabellen, får vi følgende tendens: `Yngre med høyere utdanning` har i minst grad hatt utbytte av pensum (lavest på `stort utbytte` og `en del utbytte` samlet og svært lavt på `stort utbytte`). Deretter følger gruppen `sosial/helse med høyere utdanning`. En av fem i de to gruppene med sosial og helsefaglig utdanning sier det har `stort utbytte` av pensum. Gruppen `andre med høyere utdanning` oppgir samlet sett å ha hatt mest utbytte av pensum. Denne gruppen har også færrest svar i kategoriene lite og ikke noe utbytte (totalt 5 prosent) og høyest andel svar i kategorien `stort utbytte`.

Det er selvsagt interessant å se på hvordan studentene vurderer utbyttet av de ulike delene av pensum. Men en bør være varsom med å gå for detaljert til verks i analysen av dataene. Studentene ble bedt om å vurdere hver enkel tittel på pensumlisten. Studentene vil neppe huske alle delene av pensum like godt. Hukommelsesaspektet og andre mer tilfeldige forhold bidrar til at det vil oppstå unøyaktigheter i svarene på et så detaljert nivå. Vi skal derfor nøye oss med på se på tendensene i svarene for noen undergrupper av pensum. Fire titler er direkte knyttet til bostedsløshet i Norge. Disse titlene har også til felles at de har en forskningsbasert tilnærming. Tre titler er fra svensk litteratur om bostedsløshet. Tabell 3.9 viser svarfordelingen på den norske delen av pensum om bostedsløshet og tabell 3.10 viser svarfordelingen på den svenske pensumsdelen.

Tabell 3.9. Utbytte av norskspråklig pensum som omhandler bostedsløshet etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Stort utbytte	15	24	58	48
En del utbytte	55	58	36	36
Nøytral/vet ikke	30	14	7	16
Lite utbytte		5		
Ikke noe utbytte				
Alle svar	100 N:20	101 N:59	101 N:31	100 N:44

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av fire enkeltvariable

Tabell 3.10. Utbytte av svenskspråklig pensum som omhandler bostedsløshet etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Stort utbytte	20	22	32	25
En del utbytte	13	38	32	16
Nøytral/vet ikke	33	22	36	38
Lite utbytte	33	16		22
Ikke noe utbytte		3		
Alle svar	99 N:15	101 N:45	100 N:22	101 N:32

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av tre enkeltvariable

Ingen av titlene er hele bøker. To av de norske titlene er forskningsrapporter, de to andre er artikler. Tabellene viser store ulikheter i vurderingen av den norske og svenske litteraturen. Den norske litteraturen er direkte knyttet til norske forhold. Den norske pensumlitteraturen blir overveiende positivt vurdert av alle gruppene. `Stort` og `en del utbytte` får samlet sett i de ulike gruppene (fra venstre i tabell 3.9) henholdsvis 70, 81, 94 og 84 prosent av svarene.

De svenske titlene er bidrag i en og samme antologi om bostedsløshet. De er også mer generell. I de ulike studentgruppene sier henholdsvis (fra venstre) 33, 60, 64 og 41 prosent at de har hatt utbytte av den svenske litteraturen. Også denne gangen er gruppen `yngre med høyere utdanning` minst positive i vurderingen av begge typene pensum. Men det er ikke så veldig stor forskjelle på denne og gruppen `uten høyere utdanning`. I vurderingen av de svenske titlene kan språket ha trukket ned. Det svenske vokabularet og alfabetet er noe forskjellig fra norsk. Men eventuelle vansker med å lese svensk forklarer neppe hele forskjellen mellom vurderingene av det norske og svenske pensum. Sannsynligvis oppleves de norske titlene som mer direkte relevante.

Pensumlisten inneholder blant annet noen offentlige dokumenter. En offentlig utredning om boligpolitikken (NOU 2002:2) får overveiende positiv vurdering. Pensumlisten omfatter også tre statlige rundskriv: Om den nye husleieloven, En solidarisk boligpolitikk og Om kommunale husleieforhold. Tabell 3.11 viser vurderingen av de tre rundskrivene.

Tabell 3.11. Utbytte av pensum, statlige rundskriv, etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Stort utbytte		27	14	6
En del utbytte	47	40	52	55
Nøytral/vet ikke	27	9	29	36
Lite utbytte	27	22	5	3
Ikke noe utbytte		2		
Alle svar	101 N:15	100 N:45	100 N:21	100 N:33

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av tre enkeltvariable

Hovedtendensen også her er at studentene sier svarer at de har hatt utbytte av denne delen av pensum. Et mindretall sier de har hatt stort utbytte av rundskrivene. De fleste svarene, eller flere enn i tabellene 3.9 og 3.10, havner i kategoriene `en del utbytte`. Det er også en betydelig andel `nøytral/vet ikke`. En fjerdedel i de to gruppene med sosial- og helsefaglig bakgrunn svarer `lite utbytte`. Vi ser at det er forholdsvis mange som har svart nøytral/vet ikke.

En kan stille spørsmål om offentlige rundskriv har en plass på pensumlisten eller om det skulle vært anbefalt lesning eller støttepensum. Kanskje skulle en heller legge opp til at studentene satte seg inn i offentlig politikk i tillegg til de sidene de har på pensum. Men på bakgrunn av at det boligsosiale fagfeltet er nytt og lite utviklet i Norge og at det finnes lite norsk litteratur, må de tre rundskrivene regnes som både aktuelle og relevante.

Tabell 3.12. Utbytte av pensum knyttet til oppfølging og tjenester etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Stort utbytte	7	4	17	9
En del utbytte	60	29	39	44
Nøytral/vet ikke		18	30	25
Lite utbytte	33	42	9	18
Ikke noe utbytte		7	4	3
Alle svar	100 N:15	100 N:45	99 N:23	99 N:32

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av tre enkeltvariable

Litteratur som er relatert til tjenester og oppfølging av brukere og metodikk får en ujevn vurdering (tabell 3.12). Men med unntak av studentgruppen `sosial/helse med høyere utdanning`, som gir uttrykk for at de i liten grad har hatt nytte pensumlitteraturen på dette område, svarer over halvparten i de andre gruppene at de har hatt utbytte. En stor andel av svarene fra gruppen `sosial/helse med høyere utdanning` havner i `lite utbytte` og noen i `ikke noe utbytte`. Forklaringen kan være at dette er kjent stoff for, i alle fall for flertallet, i denne gruppen.

Pensum som omhandler etikk og organisering av arbeidet, som undervisning om tverrfaglighet er ikke med som indikatorer i tabell 3.12. Disse temaene får til dels svært positiv vurdering.

Ut fra en helhetsvurdering viser dataene at studentene mener de har hatt faglig utbytte av pensum. Det er hovedtendensen i analysen. Gruppen `andre med høyere utdanning` har hatt mest utbytte. Gruppen `uten høyere utdanning` skiller seg ikke ut verken i den ene eller andre retningen. En tendens i materialet er at studenter med høgskoleutdanning innen sosial- og helsefag har hatt mindre utbytte av litteraturen enn de andre gruppene. Den yngste gruppen er gjennomgående minst positiv. Jeg vil foreta en mer utfyllende drøfting av funnene i oppsummering av kapitlet etter gjennomgang av forelesningene og strukturene i studiet.

Studentenes vurderinger av undervisningen

Undervisningen foregikk i hovedsak som forelesninger. I løpet av 20 undervisningsdager ble det forelest om 30 temaer. Noen temaer ble dekket med enkelttimer. På andre temaer ble det brukt en halv studiedag.

Spørsmålene om forelesningene er håndtert på samme måte som pensum. Hver forelesning er listet opp i spørreskjemaet under spørsmålet `i hvor stor grad har du hatt faglig utbytte av forelesningene?`, med fem svaralternativer fra `stort utbytte` til `ikke noe utbytte` på hver forelesning. Listen over forelesningene finnes i spørreskjemaet (vedlegg 2, spørsmål 19). I analysen vil forelesningene bli håndtert på samme måte som pensum. Jeg vil først vise en samlet vurdering (tabell 3.13), for så å vise studentenes vurderinger av grupper av forelesninger. Forelesningene er sannsynligvis enda vanske-ligere å huske enn pensum. Litteraturen er noe studentene har tilgjengelig og kanskje har repetert i forbindelse med eksamen, som ble holdt rett før utsending av spørreskjemaet. Forelesningene er mer flyktige og de første ble holdt i september 2002. Det er viktig å ha dette med i tolkningen av dataene.

Tabell 3.13. Faglig utbytte av forelesningene samlet etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Stort utbytte	10	21	27	20
En del utbytte	33	41	44	51
Nøytral/vet ikke	19	18	21	19
Lite utbytte	28	16	6	7
Ikke noe utbytte	10	5	2	2
Alle svar	100 N:146	101 N:432	100 N:221	99 N:330

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av 30 enkeltvariable

Tendensen i tabell 3.13. er tydelig. Uavhengig av studentgruppe sier er to tredeler av alle svar avgitt i stort eller en del utbytte. 71 prosent av svarene fra gruppene `andre med høyere utdanning` og `uten høyere utdanning` gir uttrykk for ubytte av forelesningene. Vi ser altså at studenter uten høyere utdanning, til dels også med svært lite utdanning sammenlignet med de andre gruppene, er blant de som har fått størst faglig utbytte av undervisningen.

Gruppen `sosial/helse med høyere utdanning` har i mindre grad enn disse to gruppene hatt utbytte. Men hovedfunnet er at så mange som to tredeler sier at de har hatt utbytte av forelesningene. Gruppen `yngre med høyere utdanning` skiller seg markant ut. Under halvparten av svarene går i favør av at de har hatt utbytte og nesten 40 prosent av svarene er avgitt i de to negative kategoriene.

Det er langt vanskeligere å dele forelesningene i ulike undergrupper, slik vi gjorde med pensum. Pensumlitteraturen er tilgjengelig og derfor mulig å vurdere innholdsmessig. Jeg vet generelt lite om innholdet i forelesningene ut over det som sies i en knapp tittel. En kunne tenkt seg en gruppering av forelesningene etter emner i studieplanen i tråd med inndelingen i tabell 2.1 (se kapittel 2). Analyse av dataene viser at en slik gruppering ville dekket over store forskjeller mellom de ulike forelesningene i hver gruppe.

Noen emner har tydeligere sammenheng med hverandre enn andre. Jeg har gruppert noe av forelesningene i tre emner; boligpolitikk, metodikk og lovverk/juridiske emner. Det kan gi en viss indikasjon på hvordan tre til dels svært ulike temaer vurderes i forhold til faglig utbytte.

Tabell 3.14. Faglig utbytte av forelesninger om boligpolitiske temaer etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Stort utbytte	20	28	31	33
En del utbytte	36	54	53	44
Nøytral/vet ikke	16	13	8	22
Lite utbytte	24	4	8	2
Ikke noe utbytte	4			
Alle svar	100 N:25	99 N:74	100 N:36	101 N:55

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av fem enkeltvariable

Fire av fem studenter sier at de har hatt faglig utbytte av forelesningene om boligpolitikk. Tabell 3.14 viser at forskjeller mellom gruppene ikke går på utdanningsnivå. Student-gruppen `uten høyere utdanning` har hatt nesten like stort faglig utbytte av disse forelesningene (77 prosent utbytte) som `sosial/helse med høyere utdanning` og `andre med høyere utdanning` (henholdsvis 82 og 84 prosent utbytte). Gruppen `yngre med høyere utdanning` skiller seg ut: Godt over en fjerdedel av svarene fra denne studentgruppen havner i `lite` eller `ikke noe utbytte`, mens de andre gruppene sjelden har krysset av på disse svaralternativene.

Tabell 3.15. Faglig utbytte av forelesninger om metoder i arbeidet etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Stort utbytte	5	17	19	21
En del utbytte		28	26	54
Nøytral/vet ikke	33	19	36	16
Lite utbytte	47	19	13	5
Ikke noe utbytte	16	17	7	5
Alle svar	101 N:19	100 N:58	101 N:31	101 N:44

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av fire enkeltvariable

Totalt sett scorer forelesningene om metoder i arbeidet lavere enn forelesningene samlet (tabell 3.15). Forskjellen mellom studentgruppene er imidlertid stor. Gruppen `uten høyere utdanning` skiller seg markant ut i positiv retning. To tredeler sier de har hatt faglige utbytte av disse forelesningene. Bare fem prosent av svarene fra gruppen `yngre med høyere utdanning` gir uttrykk for de har hatt utbytte, mens to tredeler av svarene fra denne gruppen er avgitt i de to negative svarkategoriene. Under halvparten i de to siste gruppene har hatt utbytte av disse temaene.

Tabell 3.16. Faglig utbytte av forelesninger om lovverk og jus etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Stort utbytte		30	44	23
En del utbytte	56	37	37	50
Nøytral/vet ikke		17	18	14
Lite utbytte	33	13		9
Ikke noe utbytte	11	3		4
Alle svar	100 N:9	100 N:30	99 N:16	100 N:22

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av to enkeltvariable

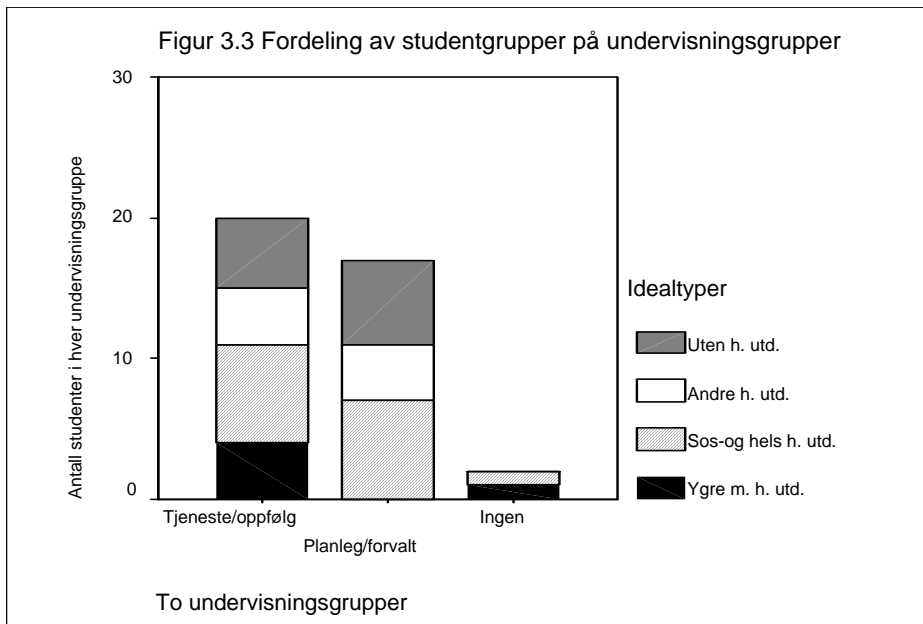
Vurderingene av det faglige utbytte fra forelesninger knyttet til lovverk og jus er overveiende positive. Vi ser av tabell 3.16 at `andre med høyere utdanning` har hatt størst utbytte med totalt 81 prosent av svarene i de to positive kategoriene, derav 44 prosent av svarene i kategorien `stort utbytte`, og ingen svar i de negative kategoriene. Tre av fire svar fra gruppen `uten høyere utdanning` er avgitt i kategoriene `stort utbytte` eller `en del utbytte`. Gruppen `yngre med høyere utdanning` har hatt minst utbytte av disse forelesningene.

Indikatoren lovverk/jus består av forelesninger om emner innen boligrett og om sosial-tjenesteloven og kommunehelsetjenestelove. En krysskjøring på hver av emnetypene mot studentgruppe viser i hovedsak samme mønster som tabell 3.16. En kunne for eksempel anta at studenter med sosial og helsefaglig bakgrunn kjenner til de to sistnevnte lovene og ville vurdert undervisningen i disse emnene som mindre nyttig enn de andre. Men dataene gir ikke støtte til en slik antakelse.

Deling av studentkullet i to undervisningsgrupper

Studentkullet ble delt i to undervisningsgrupper i deler av den ene av de fem samlingene; i en gruppe for studenter som arbeider med tjenesteyting og oppfølging og en annen gruppe av studenter som arbeider med planlegging og forvaltning. Hensikten var, på bakgrunn av den brede sammensetningen av kullet, å gi studentene noe spesialtilpasset undervisning. Evalueringen er spesielt bedt om å se på hvordan delingen har fungert. Delingen må vurderes etter to kriterier. Det ene er å se på det organisatoriske og det andre kriteriet er å se på undervisningen i disse to gruppene.

Sette fra studentenes ståsted har selve delingen vært lite vellykket. Ifølge faglig leder var det usikkerhet blant en del studenter om hvilke gruppe de hørte hjemme i. En kunne tenkt seg at en slik inndeling, i alle fall til dels ville følge utdanning.

Figur 3.3 viser hvordan studentene i de fire studentgruppene fordeler seg på de to undervisningsgruppene. Studentgruppene er sammensatt både etter utdanningstype og –lengde, samt av praksis og arbeidsoppgaver. Vi ser at alle i `yngre med høyere utdanning` har plassert seg i gruppe tjenesteyting/oppfølging. Studentgruppe `sosial/helsefag med høyere utdanning` har fordelt seg på begge undervisningsgruppene. Det samme har studentene i de andre studentgruppene gjort. Kategorien `ingen` i figuren betyr at respondentene ikke har deltatt i gruppe.

En gjennomgang av studentenes arbeidsoppgaver i deres daglige virke viser at de i gjennomsnitt oppgir over tre typer arbeidsoppgaver hver. Studentene er gitt åtte svaralternativer der de kan krysse av alle som passer: Administrasjon, ledelse, saksbehandling, undervisning/veiledning, utredning/prosjektering, tjenesteyting, kontakt med brukere/klienter og annet. `Sosial/helse med høyere utdanning` har det høyeste gjennomsnittet med 3,6 typer arbeidsoppgaver per student. `Uten høyere utdanning` har laveste gjennomsnittet med 2,8 per arbeidsoppgaver student. Spredning av typen arbeidsoppgaver både illustrerer og understreker at det kunne være vanskelig for en del å finne en naturlig gruppetilhørighet.

De to undervisningsgruppene hadde seks forelesninger hver. Jeg har valgt å lage en indeks av forelesningene i hver av gruppene og foretatt samme analysen av disse som med de andre forelesningene. Også her er studentene bedt om å svare på hvorvidt de har hatt faglig utbytte av hver forelesning etter en gradert skala.

Tabell 3.17. Faglig utbytte av forelesningene i undervisningsgruppen planlegging/forvaltning etter studentgruppe

	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Stort utbytte	15	13	10
En del utbytte	35	37	67
Nøytral/vet ikke	21	37	8
Lite utbytte	25	4	7
Ikke noe utbytte	4	8	8
Alle svar	100 N:48	99 N:24	101 N:40

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av seks enkeltvariable. Ingen i `yngre med høyere utdanning` deltok i gruppe planlegging/forvaltning.

Tabell 3.17 viser at gruppen `uten høyere utdanning` har hatt det klart høyeste utbyttet, med tre fjerdedeler av svarene i disse to kategoriene. Halvparten av svarene fra student-gruppene `sosial/helse med høyere utdanning` og `andre med høyere utdanning` er avgitt i kategoriene `stor utbytte` og `en del utbytte`. Men vi ser også at en ganske liten andel av svarene har havnet i svaralternativet `stort utbytte` for forelesningene i undervisningsgruppen planlegging/tjenesteyting.

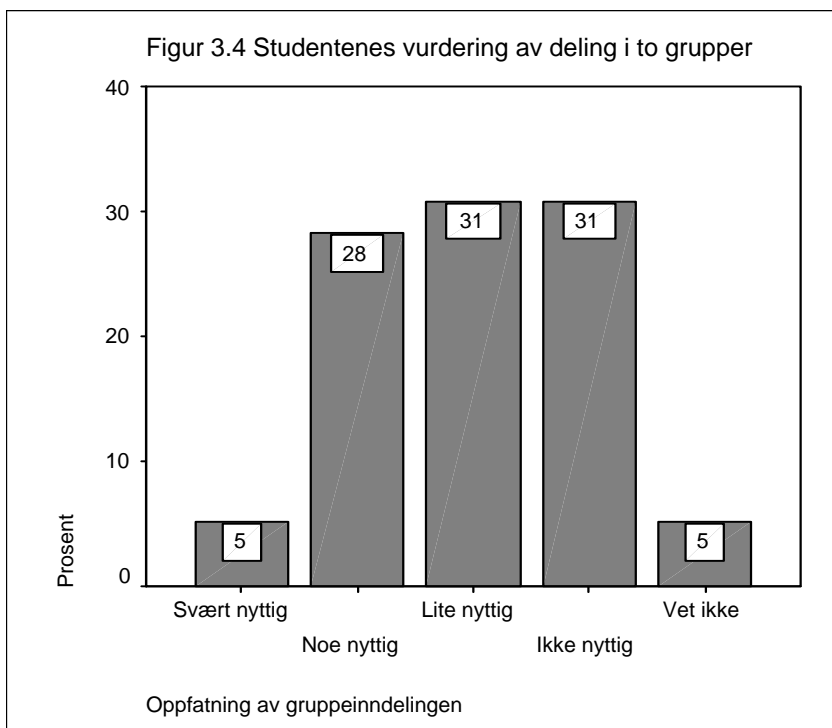
Tabell 3.18. Faglig utbytte av forelesninger, tjenesteyting/oppfølging etter studentgruppe.

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Stort utbytte	17	23	33	6
En del utbytte	29	51	67	41
Nøytral/vet ikke	17	20		41
Lite utbytte	33	3		6
Ikke noe utbytte	4	3		6
Alle svar	100 N:24	100 :N:35	100 N:24	100 N:17

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av seks enkeltvariable

Figur 3.18 viser vurderingene av det faglige utbyttet av forelesningene i undervisnings-gruppen tjenesteyting/oppfølging. Studentene i gruppene `helse/sosial med høyere utdanning` og `andre med høyere utdanning` gir uttrykk for å ha større utbytte av forelesningene enn studentene fra disse to studentgruppene som deltok i undervisningsgruppe planlegging/forvaltning. Alle i gruppen `andre med høyere utdanning` har hatt utbytte av disse forelesningene. Tre fjerdedeler av svarene fra `sosial/helse med høyere utdanning` er avgitt i de positive svarkategoriene. Studentene i kategoriene `uten høyere utdanning` og `yngre med høyere utdanning` gir uttrykk for å ha hatt mindre utbytte av disse forelesningene.

Samlet sett er ikke vurderingene av innholdet i forelesningene i de to spesialiserte gruppene mer positivt eller negativt enn for de andre forelesningene. Når en betydelig andel av studentene er negative til gruppeinndelingen (figur 3.4), er forklaringen neppe at undervisningen her ga mindre faglig utbytte.

Figur 3.4 illustrerer at bare et klart mindretall av studentene mener inndelingen i gruppene planlegging/forvaltning og tjenesteyting/oppfølging var nyttig. To tredeler mener den var lite eller ikke nyttig. Studentene er bedt om å utdype sine oppfatninger av gruppeinndelingen. 22 av respondentene har benyttet muligheten. Alle bortsett fra én av de som har benyttet den åpne svarkategorien er motstander av gruppeinndelingen. Den vanligste innvendingen mot gruppeinndelingen er at studiet er tverretatlig, tverrfaglig og/eller at det er et enhetlig studium: "Boligsosial arbeid er en helhetlig forståelse av hvordan tjenesteyting og forvaltning skal jobbe sammen mot et felles mål". "Studiets formål er tverrfaglig og tverretatlig, delingen opprettholder forskjellen i fag/profesjon i stedet for å skape en felles plattform" (fra spørreskjemaene). Noen mener de to gruppene hadde nesten samme undervisning. Andre har motsatt oppfatning: "Lurer på hva den andre gruppen lærte. Skulle gjerne vært i den også". En siste type innvending er at organiseringen tok for mye tid eller at opplegget for gruppene var for dårlig.

Svarene i spørreskjemaene gir grunnlag for å si at flertallet av studentene ikke er fornøyd med å bli delt inn i to grupper, selv om delt undervisning tok en forholdsvis

liten del av den samlede undervisningstiden. Studentene som deltok i gruppe tjenesteyting/ oppfølging er noe mer positive (45 prosent svarer svært eller noe nyttig) enn studentene i gruppen planlegging/forvaltning (18 prosent noe nyttig, ingen svar i kategorien svært nyttig). Vi ser en tilsvarende tendens i vurderingen av faglig utbytte av forelesningene i de to gruppene. Men oppfatningen av undervisningen er jevnt over mer positiv i begge gruppene enn oppfatningen av inndelingen i grupper. Også begrunnelsene som blir gitt tyder på at det finnes en faglig motstand mot å dele studentkullet etter disse skillelinjene.

Et studentkulls oppfatninger av en del av studieopplegget skal ikke nødvendigvis avgjøre om denne delen skal bestå. Jeg vil komme tilbake til gruppedelingen under konklusjon-ene i siste kapittel.

Tabell 3.19. Studentenes vurdering av de faglige kravene til utdanningen etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Svært høye		1	6	7
Høye	25	8	34	49
Middels	42	72	46	40
Lave	33	18	14	4
Svært lave		1		
Alle svar	100 N:24	100 N:74	100 N:35	100 N:55

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av fem enkeltvariable

Studentene er bedt om vurdere kravene til undervisningen, pensum, individuell oppgave, selvstudier og eksamen etter en skala fra `svært høye` til `svært lave` som vist i tabell 3.19. Tabellen viser de ulike studentgruppenes samlede vurderingen av de fem spørsmålene. Når vi slår sammen de to øverste og de to laveste kategoriene viser tallene at hovedtendensen er flest svar i kategorien `middels`. Tre av fire svar i gruppen `sosial/helse med høyere utdanning` er avgitt i kategorien `middels`. Studentgruppen `uten høyere utdanning` vurderer oftere kravene som høye (65 prosent) og sjeldnest at kravene er lave (4 prosent). Yngre med høyere utdanning` svarer oftere enn de andre, også oftere enn den mer erfarne gruppen med sosialfaglig bakgrunn, at kravene er lave.

Oppsummering av innholdet i undervisningen

En hovedkonklusjon fra analysen av innholdet i undervisningen er vi ikke finner *systematiske* forskjeller mellom studentgruppene `sosial/helse med høyere utdanning`, `andre med høyere utdanning` og `uten høyere utdanning`. Tabell 2.1 viser at det er store forskjeller mellom disse gruppene i utdanningstyper og –lengde og hva slags arbeids-erfaringer og praksis de har. Det er verdt å merke seg at studentgruppen `uten høyere utdanning` generelt oppgir å fått like stort faglig utbytte av undervisningen

som de to andre gruppene. De tydeligste forskjellene framkommer i studentgruppenes vurderinger av de faglige kravene i utdanningen (tabell 3.19).

Vi kan også oppsummere at de yngre studentene generelt oppgir å ha hatt minst utbytte av forelesningene. Eldre studenter med samme sosialfaglige høgskoleutdanning, med tilleggsutdanning og med mer og variert praksis har hatt mer faglig utbytte enn den yngre gruppen. Forskjellene mellom `social/ helsefag med høyere utdanning`, `andre med høyere utdanning` og `uten høyere utdanning` er mindre og viser ikke samme systematikk som forskjellen mellom gruppen `yngre med høyere utdanning` og de andre.

Vi kan trekke fram to ulike forklaringer på at de yngste studentene synes de har fått mindre utbytte av undervisningen enn andre. Den ene forklaringen er at en del kunnskap ikke framstår som umiddelbar nyttig. Nyttien av den vil bli synlig når den etter hvert anvendes i praksis eller en arbeidssituasjon. Eldre studenter med mer praksis fra arbeidslivet vil i større grad, på basis av tidligere erfaring, kunne oppfatte nytten av denne typen, ofte mer abstrakt, kunnskap. Den andre forklaringen kan være at de yngre har kortere avstand til grunnutdanningen og husker mer av pensum derfra. Følgelig vil en mindre del av pensum og forelesningene være ny kunnskap for denne gruppen. I gruppesamtalene med studentene forut for spørreskjemaundersøkelsen ble det påpekt at studiet i boligsosialt arbeid ved Høgskolen i Sør-Trøndelag inneholdt en del pensum og undervisning fra grunnutdanningen ved sosialhøgskolen. Dette momentet ble framholdt som en innvending mot studiet. En tredje mulig forklaring er at det kan dannes sub-grupper i et studentkull, der det oppstår egne oppfatninger som skiller seg fra flertallets.

Ut fra foreliggende data lar det seg ikke gjøre å trekke entydige konklusjoner. Gruppen `yngre med høyere utdanning` er tallmessig liten. Det tilsier også at en bør være forsiktig med konklusjonene. Samtidig er det grunn til å understreke nettopp systematikken i forskjellene mellom denne og de andre studentgruppene.

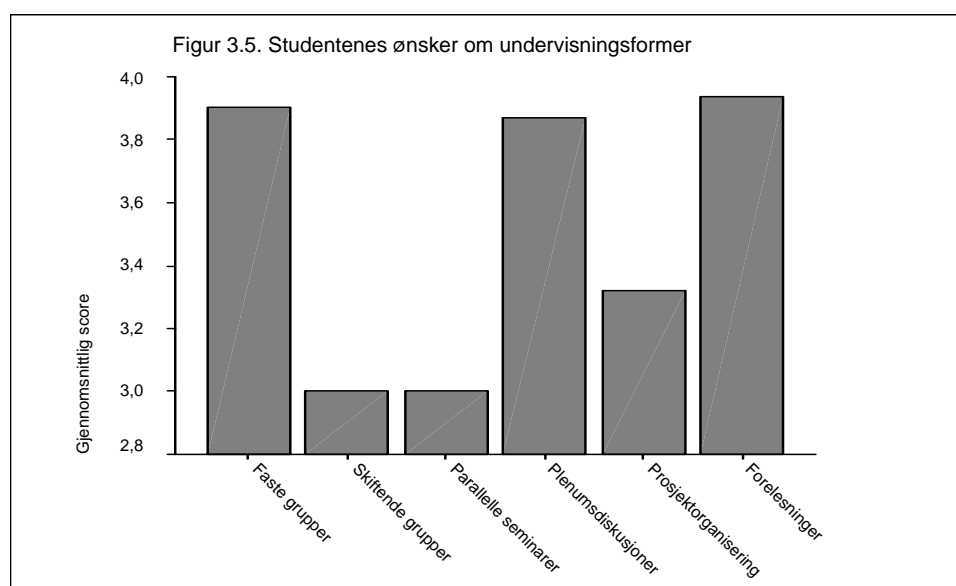
Undervisningsformer og organisering av studiet

I tillegg til forelesninger har studentene fått veiledning i grupper under skrivingen av en individuell oppgave. Oppgaven skulle knyttes til praksis i studentenes daglige arbeid og den måtte godkjennes før de kunne gå opp til eksamen. Veiledningen ble gitt til grupper av studenter samlet, organisert i hver av de største byene. De ble også organisert noe gruppearbeid i løpet de fem samlingene i Trondheim, men dette var minimalt.

I gruppeintervjuene kom det fram mange ulike og til dels motstridende synspunkter på organiseringen av undervisningen. Mange ville gjerne ha mye forelesninger. De ville ha mer tid til å diskutere og de ønsket å arbeide mer i grupper. I spørreskjemaet stilles det spørsmål om hvor mye undervisning studentene ville hatt innenfor seks ulike undervisningsformer: Gruppearbeid i faste grupper, gruppearbeid i skiftende

grupper, parallelle seminarer, organiserte diskusjoner i plenum, prosjektorganisert undervisning og forelesninger. Det var også mulig å fylle ut en svarkategori `annet` med andre undervisningsformer enn de som allerede var listet opp. Ingen benyttet dette alternativet. Svaralternative er skalert `svært mye` `mye`, `lite`, `svært lite` og `ingen`.

Figur 3.5 illustrerer resultatet av svarene fra studentene for hver av de fem undervisnings-formene. Hver søyle viser et gjennomsnitt av alle svarene. Høy søyle er uttrykk for en stor andel positive svar (mye og svært mye). Lav søyle betyr en stor andel negative svar. Den høyeste mulige score på hver søyle er fem (forutsetter alle svar avgitt i kategorien `svært mye`) og lavest er en (forutsetter alle svar avgitt i kategorien `ingen`).

Tre typer undervisningsformer skiller seg positivt ut. Gruppearbeid i faste grupper, organiserte plenumsdiskusjoner og forelesninger får alle en score på 3,9 (4 er et nøyaktig uttrykk for svarkategorien `mye` fra samtlige respondenter).

Prosjektorganisert undervisning har en score på 3,3. Gruppearbeid i skiftende grupper og parallelle seminarer har en score på tre. Det er et nøyaktig uttrykk for svarkategorien `lite`. I prinsippet har studentene erfaringer med to av disse undervisningsformene i løpet av studiet. Deling i gruppene planlegging/ forvaltning og tjenesteyting/oppfølging er i praksis parallelle seminarer. Forelesninger har vært en sentral del av undervisningsløpet. Studentene oppgir altså i etterkant av studiet at de ville hatt mye forelesninger. Mens de ønsker seg lite av parallelle seminarer. Det siste resultatet er i tråd med studentenes vurderinger av gruppeinndelingen.

Tilsynelatende kan de tre undervisningsformene som studentene ønsker seg mye av synes å være svært forskjellige. Men det kan også være uttrykk for ett og samme

behov eller ønske. Både under gruppeintervjuene og i spørreskjemaet gir studentene uttrykk for de hadde ventet å bli mer brukt, at de fikk bruke kunnskapen sin og lære av hverandre: ”Jeg forventet en prosess der en brukte kunnskapen til de 50 som har gått der” (fra gruppe-intervju). Samtidig gis det uttrykk at det kan gi mye å bli forelest for, men at det kan virke passiviserende: ”Å motta hele veien er behagelig, det blir inspirerende og motiverende, men vi er ikke blitt pirka nok i nakken” (fra gruppeintervju).

Spørsmål er hva slags muligheter som fantes til å brukes studentenes ressurser innenfor strukturene i studiet. Studiet er svært omfattende temamessig. Timeplanene viser at det var vanskelig å få plass til alle temaene på de fem samlingene. En kan også diskutere om størrelsen på studentkullet, i utgangspunktet over 50 studenter, er godt egnet for dialogbasert undervisning. En evaluering av tre masterstudier i Danmark⁸ viser imidlertid at det er mulig å få en dialogbasert undervisning med grupper opp til 40 og 45 studenter. Dialogbasert undervisning og bruk av studentenes praksis i undervisningen var en viktig del av disse studiene (Danmarks Evalueringsinstitutt 2002).

Det er flere mulige fortolkninger av det klart uttrykte ønsket om mer diskusjon og bruk av den enkeltes ressurser og kunnskap. Begge tar utgangspunkt i studentgruppen og egenskaper ved den. Samlet har kullet en enorm mengde kunnskap, erfaring og til dels også utdanning. Det var et krav for å begynne på studiet at studentene skal være i jobb mens de studerer. Når en skal bruke tid på utdanning vil det være en tilbøyelig til å forvente at mye av stoffet skal være direkte matnyttig og nærmest kan anvendes direkte i arbeidet. En slik forventning vil forsterkes av at studiet i utgangspunktet ble lansert som videreutdanning.

Noen sitater fra gruppeintervjuene kan illustrere ønsket om et, for den enkelte, matnyttig studium: ”Jeg regnet med å få høre mye fra praktisk arbeid”. ”Vi opplever en del problemstillinger i det daglige arbeidet som vi ikke har fått diskutert”. ”Vi har fått lite konkret og praktisk om hvordan vi skal jobbe hjemme hos folk”. ”Ønsker mer målrettede forelesninger i forhold til daglige problemer i arbeidet”.

Problemstillingene som reises i disse sitatene er relevante. Men det er ikke mulig å lage et studium som treffer arbeids-dagen til 50 studenter med ulik bakgrunn og arbeidssituasjon. Og er det i realiteten det studentene ville hatt?

Det er også andre tendenser og ønsker som kan leses ut av gruppeintervjuene. Et sitat gir uttrykk for en forventning om at studiet burde vært ”en teoretisk øy i praktisk arbeid”. Et annet sitat sier at det ”ikke har vært fokus på hvordan tenke nytt”. Men bare unntaksvis finner vi sitater som gir uttrykk for en forventning om et mer

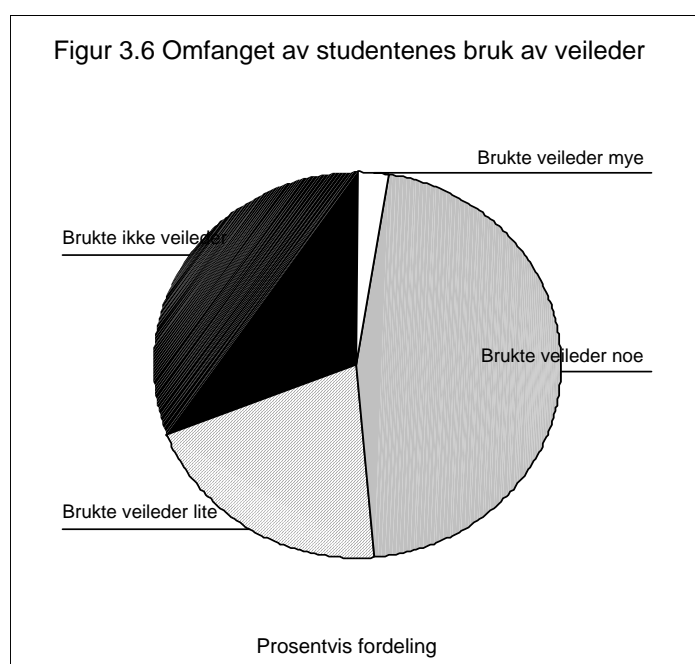
⁸ Master of Public Administration, ved Handelshøjskolen i København, Master of Public Management, Syddansk Universitet i Odense og Master of Public Policy, Roskilde Universitetscenter.

generelt økt kunnskapsnivå og mer teoretisk kunnskap. Flertallet av sitatene går i retning krav og ønske om direkte anvendbar kunnskap ut fra den enkeltes behov.

Én måte å tolke – og forholde seg til – kravene om mer direkte anvendbar kunnskap på, er å se det som en etterlysning av et forum for å bearbeide ny kunnskap med de erfaringene og den kunnskapen en allerede har. Det å snakke til noen, å ha et forum for å legge fram egne ideer, er en effektiv måte å bearbeide kunnskap på. Å få respons på egne ideer og gi respons til andre er med på å skape en prosess som kan få fram ny forståelse. Men å få til en god prosess krever både ledelse og mye innsats fra deltakerne. Den høye scoren på gruppearbeid i faste grupper kan tolkes som uttrykk for et ønske om denne typen fora. I evalueringen av de danske masterstudiene ble det poengtert av undervisningspersonalet at de så det som en utfordring å få til dialogbasert undervisning i store studentgrupper (ibid).

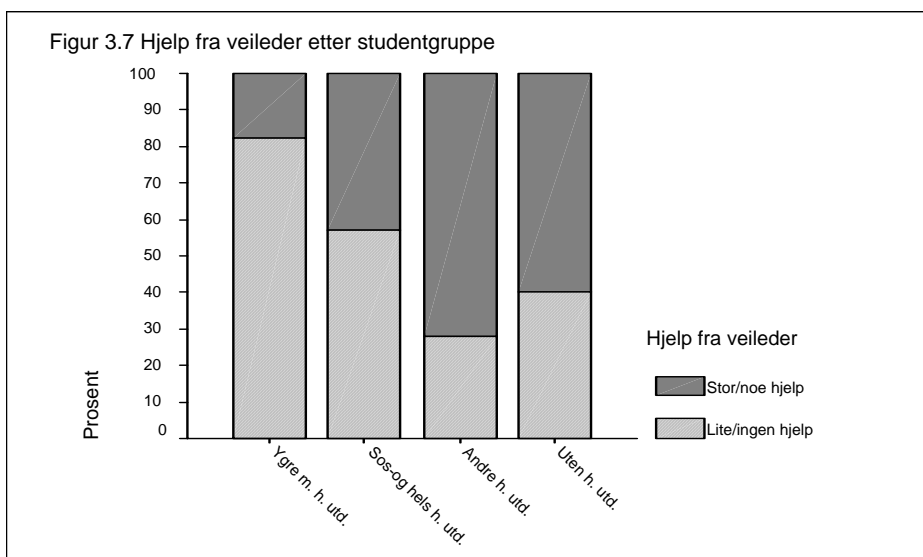
Veiledningen

Veiledning ble gitt i tilknytning til arbeidet med individuell oppgave. Skolen knyttet til seg fire veiledere lokalisert i de fire største byene. Ressursene som ble satt av til veiledning var begrensede. I følge faglig leder for studiet fikk også selve oppgaven forholdsvis liten plass. Oppgaven teller tre av i alt 30 studiepoeng. I utgangspunktet var det tenkt at oppgaven skulle telle mer, men oppgavens plass ble mindre fordi studiet er svært omfattende temamessig. Planen var også å samle veilederne sammen med studentene ved studiestart for å skape en felles forståelse av målene for studiet. Det ble ikke tid en slik felles samling fordi det ble prioritert å få i gang studiet (intervju med faglig ansvarlig). Spørreskjemaundersøkelsen viser at studentene brukte veileder i varierende omfang.

Halvparten sier de brukte veileder mye eller noe. 20 prosent oppgir at de brukte veileder lite og 30 prosent brukte ikke veileder. `Yngre med høyere utdanning` og `sosial/helse med høyere utdanning` brukte veileder minst (en av fem i hver gruppe brukte veileder noe). I gruppen `andre med høyere utdanning` oppgir en tredel at de brukte veileder noe. Vel halvparten i gruppen `uten høyere utdanning` brukte veileder noe eller mye. Det framgår av undersøkelsen at bruk av veileder til en viss grad er avhengig av hvor studentene bor. Noen gir uttrykk for at deres veileder var lite tilgjengelig og/ eller at veileder hadde for lite tid til den enkelte. I hvor stor utstrekning de ulike studentgruppene har brukt veileder kan også være påvirket av geografisk tilhørighet. Av hensyn til studentenes anonymitet er de ikke bedt om å oppgi bosted/kommune og vi vet derfor ikke i hvor stor grad forskjellene beror på at veilederne i de fire byene var mer og mindre tilgjengelig.

Et mindretall sier de ikke hadde bruk for veileder: ”Oppgaven var av en slik art at jeg ikke hadde bruk for veileder.” ”Klarte oppgaven godt uten veileder”. Av de 23 studentene som begrunner hvorfor de brukte veileder lite eller ikke det hele tatt, oppgir syv begrunnelser av denne typen. Ni sier de fikk for liten tid med veileder. De syv siste oppgir forskjellige årsaker.

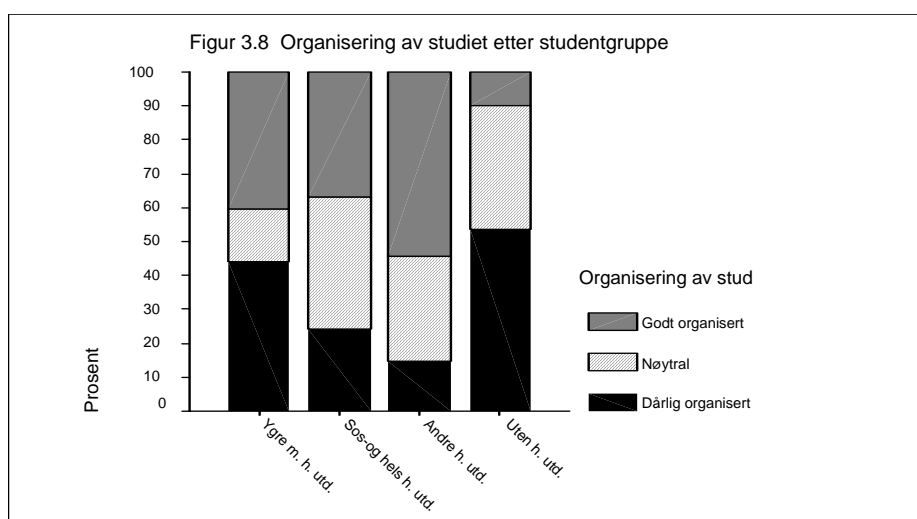

Figur 3.7 gir en illustrasjon på hvor mye hjelp studentene i de fire gruppene sier de fikk fra veileder. Kategorien `liten/ingen hjelp` inkluderer også de som har krysset av i alternativet `ikke aktuelt`. I de to gruppene som brukte veileder minst, `yngre med høyere utdanning` og `sosial/helse høyere utdanning` sier over halvparten at veileder var til liten eller ingen hjelp. I de andre gruppene svarer over halvparten at veileder var til hjelp. Vi ser at de to studentgruppene som sier de har fått mest hjelp også brukte veileder mest. Sammenhengen er kanskje like mye omvendt: De som brukte veileder mest og/eller fikk mest tilgang til veileder opplevde å få mest hjelp.

Organisering av studiet

Under gruppeintervjuene med studentene kom det fram noe kritikk av organiseringen av studiet. Intervjusataler med 10 personer samlet gir ikke nødvendigvis et riktig bilde av de fleste studentenes oppfatninger. Kritikkene var også noe vagt formulert. Det mest håndfaste var rettet mot en gruppeinndeling foretatt på første samling; den tok for mye tid og var i ettertid til liten nytte. Men timeplanene viser at de fleste samlingene har hatt et svært tett program, som krever stram organisering for å kunne gjennomføres.

En annen innvending som kom opp i gruppeintervjuene under temaet organisering, var at programmet for den enkelte samling ble klart så pass sent at studentene ikke fikk forberedt seg tilstrekkelig. Det kan tyde på at studenten opplevde at de var prøvekaniner i et studium som var etablert forholdsvis raskt. Spørreskjemaet inneholder et spørsmål om studentenes oppfatning av den helhetlige organiseringen av studiet med fem graderte svarkategorier fra `svært godt` til `svært dårlig` og en sjettede kategori for `vet ikke` (ingen benyttet denne). I figur 3.8 er disse kategoriene slått sammen til tre grupper: `Godt organisert`, `nøytral` som dekker svarkategoriene verken godt eller dårlig og `dårlig organisert`. De aller fleste svarene er konsentrert rundt midtkategoriene. Med unntak av en som mener studiet var svært dårlig organisert, er det ingen andre svar i de to ytterpunktene `svært godt` og `svært dårlig`. Rundt 30 prosent av studentene sier at studiet var godt organisert (31 prosent) eller dårlig organisert (28 prosent) og 41 prosent mener det verken var godt eller dårlig organisert.

Figur 3.8 viser at det er betydelige forskjeller mellom studentgruppene. I gruppen `uten høyere utdanning` mener nesten halvparten at studiet var dårlig organisert. Den mest fornøyde gruppen er `andre med høyere utdanning`: Halvparten sier at studiet var godt organisert. Vi ser ellers at det er svært ulike vurderingen av organiseringen.

Én forklaring er nok at studentene har hatt ulike forventninger til organisering og tilrettelegging av studiet blant annet basert på tidligere studieerfaringer.

To av tre studenter har benyttet en åpen svarkategori til å gi utdypende kommentarer på organiseringen. Den største andelen av disse mener at studiet var dårlig organisert. Men også noen som har svart `verken godt eller dårlig` kommer med innspill. Det har kommet i hovedsak tre ulike kommentarer. Den ene handler om forberedelser til samlingene og går stort sett på at timeplanene burde vært sendt ut tidligere for å gi bedre tid til forberedelser. En annen type kommentarer handler om at det ble for mye dødtid eller tid på unødvendige saker under samlingene. For eksempel mener noen at ble det brukt for mye tid på studentrollen og poengterer at "vi er voksne", "vi er ikke på videregående". Den tredje typen kommentarer dreier seg om at studentenes ressurser ikke ble brukt.

Den siste typen kommentarer handler ikke nødvendigvis om hvorvidt dette studiet har vært godt eller dårlig organisert. I realiteten er det uttrykk for et ønske om endringer i undervisningsopplegget, slik jeg har drøftet tidligere i rapporten (se "Undervisnings-former og organisering av studiet"). Den første typen innspill om muligheten til å forberede seg bedre kan tolkes positivt, nemlig at studentene ønsker å få mer ut av studiet. Det er viktig å ta tak i for tilrettelegging av nye studentkull. Den siste typen innspill, som handler om dødtid, mye tid til praktiske ting og unødig bruk av tid på studentrollen, kan problematiseres mer. Som nevnt tidligere viser timeplanen at det ikke var mye dødtid i løpet av en undervisningsdag. Dagene er stort sett fullsatt med forelesninger. Det handler ikke bare om hvor mye en får inn i en timeplan, men også om hvor mye som er mulig å absorbere eventuelt hvor den maksimale grensen for effektiv læring går. Den første samlingen, som er blitt nevnt av noen som lite effektiv. Denne samlingen omfatter blant annet introduksjon til bibliotekstjenestene. Et høgskolebibliotek med tilknytning til bibliotekene og databaser ved de andre høgskolene og alle universitetene, er et ekstremt viktig verktøy i høgere utdanning, dersom en vet hvordan det skal brukes. En del av studentene behersket nok dette fra før. Andre gjorde det neppe.

Det er videre grunn til å kommentere at studentene i liten grad har organisert seg i grupper selv eller tatt i bruk de gruppene som ble nedsatt ved starten av studiet. Det står muligens noe i motsetning til poengteringen av at studentene faktisk er voksne. Innenfor mange typer høyere utdanning, blant annet på universitetene, forventes det at studentene organiserer seg i kollokviegrupper selv. Det er gjerne der mulighetene for kommunika-sjon og diskusjon ligger. Et eksempel på egenorganisering er en gruppe som organiserte seg rundt oppgaveskrivingen. Egenorganisering i grupper er mye brukt i de danske mastergradene (Danmarks Evalueringsinstitut 2002). Sammenligningen med master-studier må selvsagt ikke trekkes for langt. Men studentene ved disse masterstudiene og ved den boligsosiale utdanningen i

Trondheim har noen vesentlige fellestrekk. De er voksne, de har til dels mye yrkeserfaring og de er i arbeid under studiet.

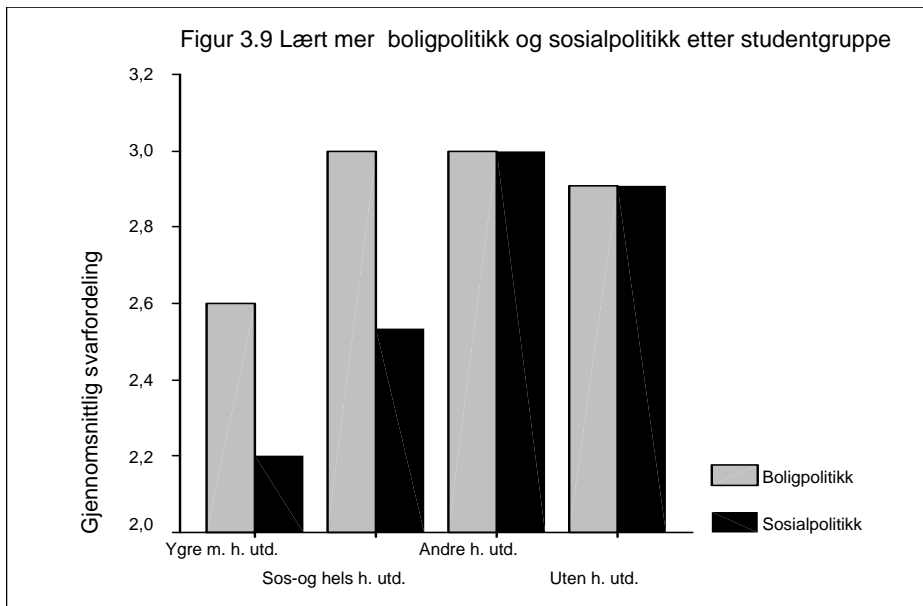
I sum er det et mindretall som uttrykker misnøye. Ikke alle som har kritiske kommentarer svarer at studiet har vært dårlig organisert. De er indifferente til organiseringen. Kommentarene kan i stor grad oppfattes som innspill til å gjøre studiet bedre.

Hva har studentene igjen etter studiet?

Studentene er stilt en rekke forskjellige typer spørsmål om hvordan de vurderer utbytte og konsekvenser av studiet. Det totale utbyttet kan vurderes ut fra ulike mål, som kompetanseheving innenfor studiets hovedtemaer, mer teoretisk kunnskap, mer både generell og konkret kunnskap om hvordan arbeide med bruker- og klientgrupper. Det totale utbyttet kan også måles etter uttelling i form av økte sjanser til å avansere på jobben eller muligheter på arbeidsmarkedet generelt. Det siste er et spørsmål om hvordan studentene oppfatter statusen til utdanningen. Men det kan også gjenspeile hvordan de oppfatter at overordnede og arbeidsmarkedet generelt verdsetter formaliserte kvalifikasjoner og utdanning.

Et problem i vurderingen av utbytte og konsekvenser er at studentene i begrenset grad har fått prøvd ut kunnskapen i praksis. Dette er den samme problemstillingen jeg reiste i forbindelse med vurderingen av utbyttet av pensum og forelesningene. Dessuten er det allment erkjent at læringskurven fortsetter å stige etter endt innlæring. Anvendelse av kunnskapen vil vanligvis bidra til fortsatt læring og til å utvikle ny kunnskap og erkjennelse. På den andre siden hadde det gått mer enn et år fra studiet startet til spørreskjemaet ble sendt ut. Studentene har hatt mulighetene til praktisk anvendelse av kunnskapen.

Studiet er sammensatt av to generelle hovedstolper; boligpolitikk og sosialpolitikk. Figur 3.9 viser hvor mye de fire studentgruppene eller idealtypene sier de har lært av henholdsvis boligpolitikk og sosialpolitikk.

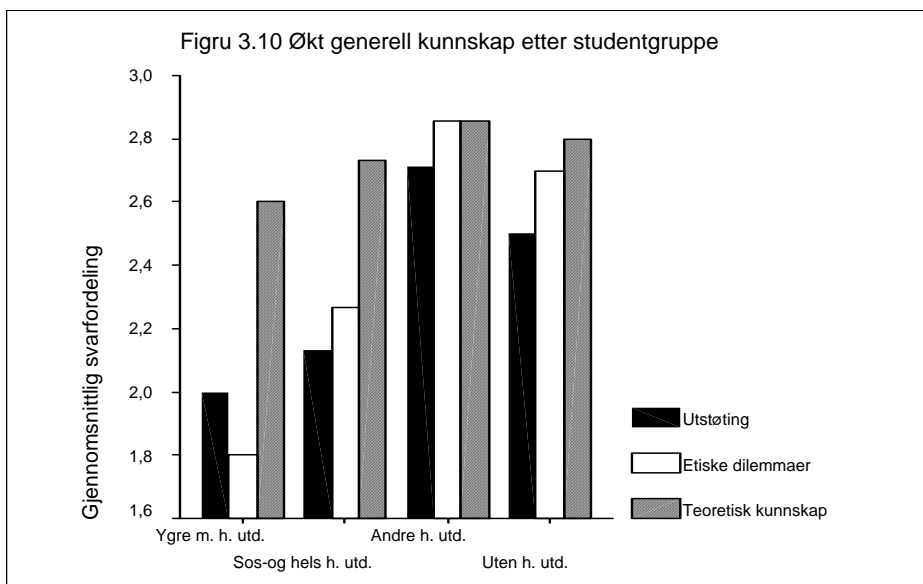
Spørsmålene i spørreskjemaet er formulert slik: `Jeg har lært mer om boligpolitikk` og `jeg har lært mer om sosialpolitikk` med fem svaralternativer fra `helt enig` til `helt uenig`. Figur 3.9 viser gjennomsnittlig svarfordeling eller score for boligpolitikk og sosialpolitikk etter studentgruppe. Høyest mulig score er fem, som ville bety at alle i en gruppe har svart `helt enig`. Lavest mulig score er en og forutsetter at alle i en gruppe svarer `helt uenig`. Boligpolitikk får gjennomgående høy uttelling. En stor andel i alle gruppene svarer at de har lært mer om boligpolitikk. Gjennomsnittlig, uavhengig av de fire studentgruppene, svarer to av tre studenter `helt enig` på spørsmålet om boligpolitikk. På spørsmålet om sosialpolitikk ser vi en betydelig forskjell mellom gruppene. Forskjellen er ikke uventet. Gruppene `yngre med høyere utdanning` og `sosial/helse med høyere utdanning` er dominert av studenter med sosialpolitisk utdanning og bakgrunn. En må regne med at disse studentene kunne mye om sosialpolitikk. De to andre gruppene seier de har lært like mye om begge emnene.

Tabell 3.20. Lært mer om å hjelpe vanskeligstilte etter studentgruppe

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Helt enig	17	22	37	29
Delvis enig	31	48	49	47
Nøytral	17	11	12	12
Delvis uenig	26	14		12
Helt uenig	9	5	2	1
Alle svar	100 N:35	100 N:105	100 N:49	101 N:77

Prosent av alle avgitte svar. Multippel responsanalyse, avhengig variabel består av 7 enkeltvariable

Tabell 3.20 viser studentenes vurderinger av hvor mye de har fått av konkret kunnskap om vanskeligstiltes behov og hvordan hjelpe vanskeligstilte⁹. Ytterpunktene er `yngre med høyere utdanning`, som oppgir å ha lært minst (48 prosent positive svar, 35 prosent negative) og `andre med høyere utdanning` som sier de har lært mest (86 prosent positive svar, 2 prosent negative).

Figur 3.10 viser tre ulike mål på hvor mye studentene mener de har fått av generell og teoretisk kunnskap. Søylene `utstøting` er gjennomsnittlig svarfordeling på påstanden `jeg har lært mer om hva som kan føre til bostedsløshet og utstøting fra boligmarkedet`¹⁰. Vi ser at denne kategorien har lavest score, med unntak av gruppen `yngre med høyere utdanning`. Det betyr at studentene har lært mindre om dette temaet enn etiske dilemmaer i arbeidet med vanskeligstilte (`etiske dilemmaer`) og forbedring av teoretiske kunnskaper. Vi ser også et tilsvarende mønster som fordelingen av svar på `lært mer om sosialpolitikk` i figur 3.9: Studentgruppene som er dominert av studenter med sosialfaglig utdanning sier de har lært minst om utstøting og bostedsløshet.

En forklaring kan være at disse studentgruppene hadde mer kjennskap til dette feltet enn de andre. Det er begrenset undervisning knyttet til dette svært omfattende temaet, men både pensumlisten og støttelitteraturen dekker temaet godt. Den svenske litteraturen på pensumlisten og en del av den norske handler nettopp om dette. Også forelesninger og litteratur om boligpolitikk er egnet til å belyse problemstillinger om utstøting av boligmarkedet, der bostedsløshet kan oppfattes som et ytterpunkt.

⁹ Indeksen for kunnskap om vanskeligstiltes behov består av spørsmålene 42 c,d,e,f,i,j,k, se vedlegg 2.

¹⁰ Gjennomsnittlig svarfordeling etter samme mønster som figur 3.9, se tekst etter denne figuren.

Forståelse av utstøtingsprosesser krever en betydelig grad av abstraksjon og anvendelse av ulike typer kunnskap som er formidlet i studiet.

Vi ser at kategorien `teoretisk kunnskap` har høy score. Totalt sett er det grunn til å tro at denne typen kunnskap anses som verdifull og har gitt utbytte. En del av litteraturen i kategorien teoretisk tar opp problemstillinger knyttet til utstøting og marginalisering. I vurderingen av mer kunnskap om etiske dilemmaer ser vi igjen at de to studentgruppene dominert av sosialfaglig utdanning sier de har lært mindre om dette temaet enn de andre. Etikk i arbeidet med vanskeligstilte inngår både i de sosialfaglige og helsefaglige utdanningene, og den mest sannsynlige forklaringen på forskjellene er at disse studentene kunne mer om dette temaet enn de andre.

Nettverk og medstudenter

Fire av fem sier de fått nye kontakter og nettverk. Nesten halvparten svarer `helt enig` på dette spørsmålet. Det er forholdsvis små forskjeller mellom studentgruppene. Gruppen `andre med høyere utdanning` gir minst positive svar. Utdanning og studiesituasjonen regnes gjerne som et viktig forum for å knytte kontakter og danne nettverk. Studentenes vurderinger her tyder på at dette studiet har vært et slikt forum.

Tabell 3.21. Lært mye av medstudenter etter studentgruppe. *Prosent*

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Helt enig	40	33	14	27
Delvis enig	40	20	29	46
Nøytral	20	27	43	18
Delvis uenig		13	14	9
Helt uenig		7		
Alle	100 N:5	100 N:15	100 N:7	100 N:11

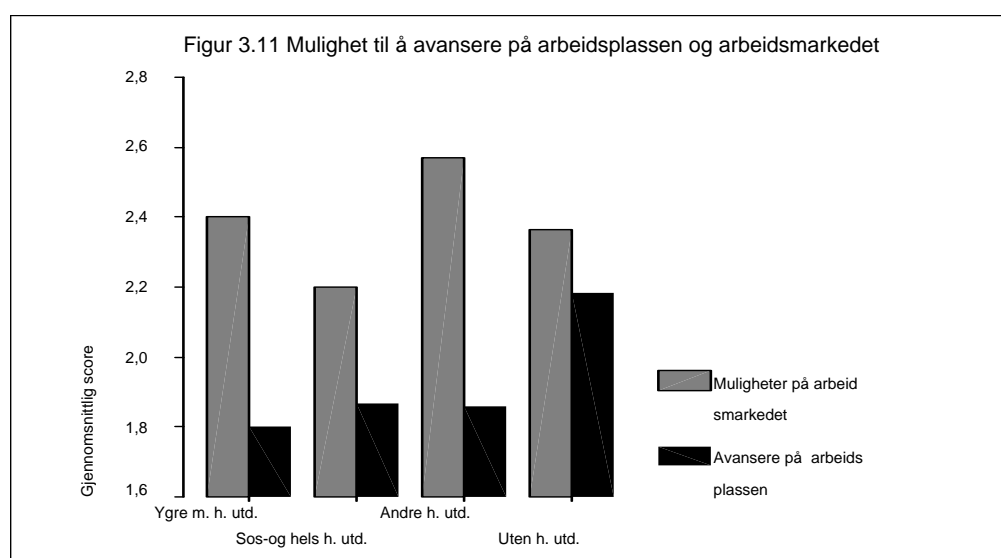
Færre sier seg enige i påstanden `jeg har lært mye av medstudenter` (60 prosent enig). Tabell 3.21 viser at gruppene `uten høyere utdanning` og `yngre med høyere utdanning` gir mest positive svar med henholdsvis 73 og 80 prosent i kategoriene `helt enig` og `delvis enig`. Selv om en ikke ubetydelig andel av studentene mener de ikke fikk brukt hverandres kunnskap i tilstrekkelig grad, mener likevel halvparten at de har lært av medstudenter.

Det må poengteres at utsagnet de skulle ta stilling til var at de hadde lært *mye* (uth. her) av medstudentene. I en slik sammenheng er også svaret `delvis enig` en tydelig

markering. Men helhetlig sett er medstudentene vurdert som en mindre viktig kilde til kunnskap og læring enn undervisningen og pensum.

Muligheter på arbeidsmarkedet

Utdanning gir normalt uttelling på arbeidsmarkedet. Det er for eksempel en nær sammenheng mellom utdanning og lønn¹¹. Lønnsnivået er et aspekt som bestemmer om en stilling eller type arbeid regnes som attraktiv. Den boligsosiale utdanningen gir 30 studiepoeng eller et halvt grunnfag etter gammel ordning. Den kan kombineres med andre fag og gir, uavhengig av studentenes egne vurderinger, økte formelle kvalifikasjoner. Figur 3.11 viser i hvor stor grad studentene vurderer at utdanningen styrker deres muligheter både internt på nåværende arbeidsplass og på arbeidsmarkedet generelt.

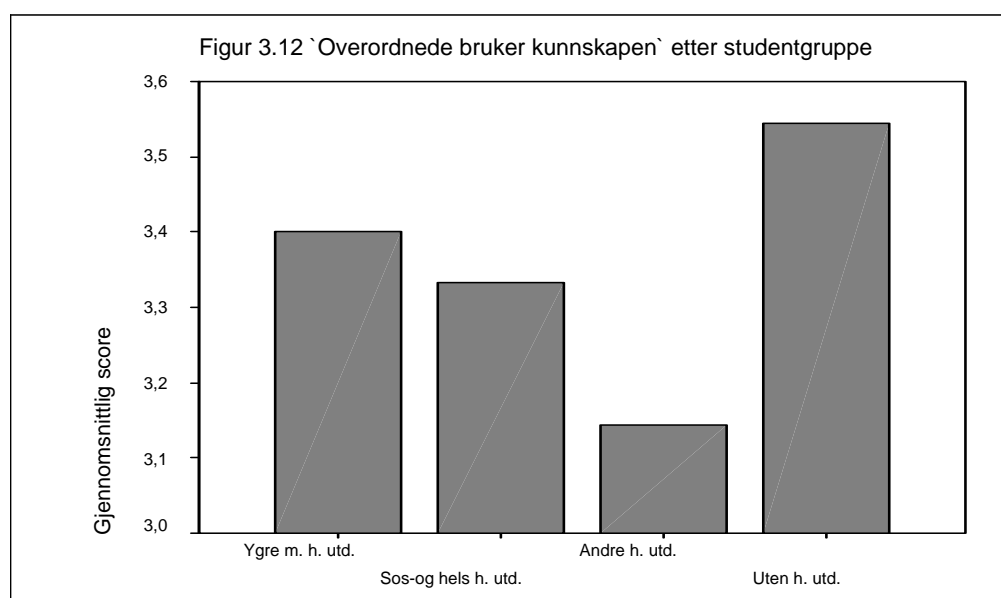
Studentene er bedt om å ta stilling til følgende utsagn: `Utdanningen har økt muligheten til å avansere på arbeidsplassen min` og `utdanningen har styrket mine muligheter på arbeidsmarkedet`. Figur 3.11 viser gjennomsnittlig svarfordeling for de fire student-gruppene. Også her er høyest mulig score fem og lavest er en. Likhetene i svarfordelingen er mer påfallende enn forskjellene. Alle gruppene mener at utdanningen vil gi større uttelling på arbeidsmarkedet generelt enn på arbeidsplassen. Studentene i gruppen `uten høyere utdanning` mener i større grad enn andre at de har økt mulighet til å avansere på arbeidsplassen. Den gjennomsnittlig scoren på alle søylene er under tre (tre er nøytralt svar). Det betyr at de fleste enten ikke vet eller at de ikke tror at utdanningen vil ha effekt på karrieremulighetene.

Forklaringene kan være flere. For eksempel er noen ansatt på prosjekt – noen av studentene er prosjektleder eller knyttet til Prosjekt bostedsløse som avsluttes i 2004 –

¹¹ For eksempel er gjennomsnittlig månedslønn for menn med universitetsutdanning over 4 år 40.320 kroner og for menn med bare grunnskole 23.997 kroner. Kilde: Statistisk sentralbyrå 2002.

og de regner kanskje ikke med å fortsett på arbeidsplassen etter prosjektet. Noen arbeids-plasser kan av ulike grunner ha små muligheter til opprykk eller ha et lite tilbud av stillinger å søke seg til. I gruppen `sosial/helse med høyere utdanning`, som gir de mest negative svarene, er det en betydelig andel med lederansvar og med ledererfaring fra tidligere jobber. Denne gruppen kan i større grad enn andre mene at de har nådd ”karrieretaket”.

Det er stor variasjon i hvor lenge studentene både har vært på sin nåværende arbeidsplass og i sin nåværende stilling. Gjennomsnittet er 8,4 år på nåværende arbeidsplass. med en spredning fra ett til 34 år. Gjennomsnittslengden i nåværende stilling er 5 år. Spredningen her er fra ett til 17 år. Men det er ingen sammenheng mellom antall år på arbeidsplassen og i stillingen og hvordan de vurderer utdanningens påvirkning på karrieren internt og generelt.

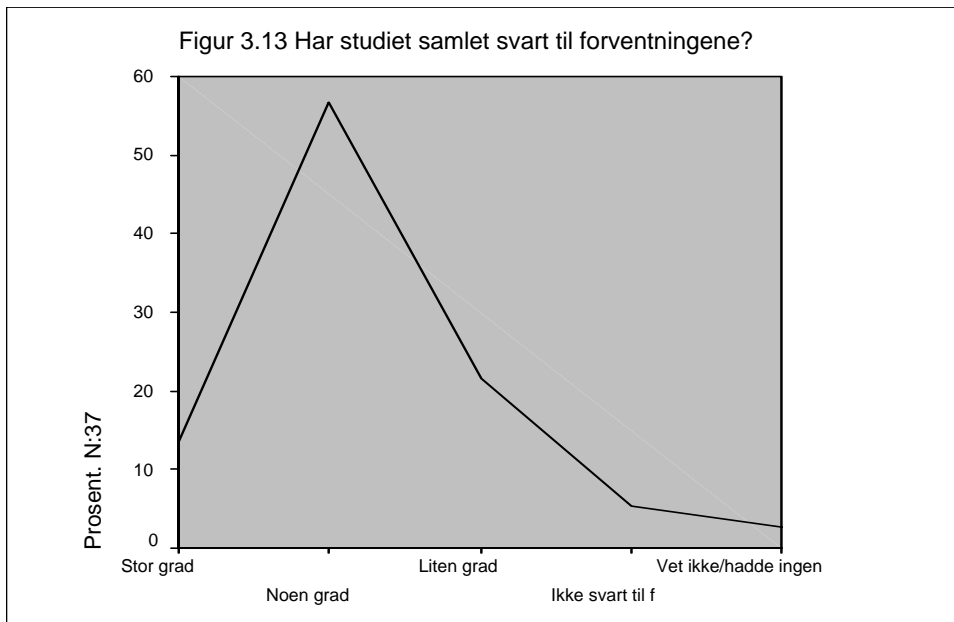
Studentene er spurt om overordnede legger vekt på å bruke kompetansen de har tilegnet seg. Under halvparten sier seg helt eller delvis enig. Vel halvparten stiller seg enten nøytrale eller er uenige. Figur 3.12 gir et samlet mål for hver av studentgruppene (5= `helt enig`, 3=`nøytral`, 1=`helt uenig`). Gruppen `uten høyere utdanning` svarer samlet sett mest positivt. Gruppen `andre med høyere utdanning` gir de mest negative svarene. Dataene viser også at det er en viss sammenheng mellom vurdering av karrieremuligheter på arbeidsplassen og om overordnede legger vekt på å bruke kunnskapen.

De to gruppene `yngre med høyere utdanning` og `sosial/helse med høyere utdanning` sier de har fått minst utbytte av studiet. Oppfatningen av hvor stort utbytte de har fått kan også påvirke studentenes oppfatning av hva slags status utdanningen har rent formelt. Det siste forventes å – og bør normalt ha – betydning for en arbeidsgivers vurdering av kvalifikasjoner ved en jobbsøknad.

Samlet vurdering av studiet

Til slutt er studenten bedt om gi en samlet vurdering av studiet både i en generell kommentar og i en lukket svarkategori. 18 av 39 har benyttet muligheten til å si noe om det samlede utbyttet. De fleste kommentarene er positive eller de er innspill til hvordan studie kan gjøres bedre. Åtte av kommentarene er positive og omfatter kommentarer som ”Bra!”, ”Har lært mye, kunne lært mer – fått mer praktisk verktøy i arbeidet med mål-gruppa”, ”Jeg har hatt stort utbytte av studiet. Føler at studiet besto av mange spennende fagområder. Litt om mye” og ”Studiet bør utvikles og bli et varig tilbud”. De mer blandende kommentarene er for eksempel: ”Er fornøyd med å ha lært en del og satt kunnskap i større system enn grunnutdanningen og tidligere utdanning har gitt. Trodde det skulle være videreutdanning og er ikke helt fortrolig med at det ble definert som utdanning”. Fire av kommentarene kan klassifiseres som både pluss og minus.

Eksempel på kommentarer klassifisert som negative (seks svar) er: ”Lite utbytte ut fra hva jeg har av kompetanse fra før og ut fra hvilke forventninger jeg hadde” og ”Mangler konkrete eksempler på hvordan hjelpe vanskeligstilte bostedsløse”. Enkelte av de kritiske kommentarene gir også innspill. En respondent foreslår å slå sammen et studium i bomiljøarbeid ved Høgskolen i Oslo og studiet boligsosialt arbeid ved Høgskolen i Sør-Trøndelag: ”Det er behov for en *videreutdanning* i boligsosialt arbeid/bomiljøarbeid. Slå studiene sammen. Bomiljøarbeid er også et viktig område i boligsosialt arbeid”. Gruppene `yngre med høyere utdanning` og `sosial/helse med høyere utdanning` er langt mer kritiske enn de andre gruppe, som er overveiende positive. De to førstnevnte studentgruppene har flere negative kommentarer enn positive. Alle innspill klassifiseres som både positive og negative er avgitt fra gruppen `helse/sosial med høyere utdanning`.

Figur 3.13 gir en oversikt over studentenes totale vurdering av studiet i forhold til forventningen de hadde. 70 prosent svarer at studiet i stor grad eller noen grad har svart til forventningene. Av disse svarer 14 prosent i `stor grad`. Av de resterende 30 prosentene sier fem prosent at studiet ikke har svart til forventningene, tre prosent svarer `vet ikke/hadde ingen forventninger` og resten – 22 prosent - svarer i `liten grad`. `Yngre med høyere utdanning` er markert mer negative enn de andre. `Sosial/helse med høyere utdanning` er i en mellomposisjon med nærmere en tredel positive svar (`noen grad`). De to siste gruppene gir de mest positive vurderingene.

En kan stille spørsmål om hva slags forventninger studentene hadde og – ikke minst – hvor de hadde forventningene fra. Flertallet hadde fått vite om studiet gjennom overordnede og/eller gjennom Prosjekt bostedsløse. Bare et fåtall av studentene tok selv initiativ for å komme med. Noen ble også mer eller mindre bedt om begynne. Enkelte av prosjektkommunene i Prosjekt bostedsløse hadde ingen deltakere før de ble kontaktet og sterkt oppfordret til å delta. 14 prosent sier det var konkurranse på arbeidsplassen eller i kommunen om å få begynne på studiet. Tre av fire svarer nei på dette spørsmålet og resten vet ikke. Nesten en tredel av studentene sier de ble oppfordret av arbeidsgiver til å begynne. Men bare en forsvinnende minoritet svarer at de var forpliktet av jobben til å begynne på studiet. Om og i hvilken utstrekning oppfordring fra overordnede eller arbeidsgiver oppfattes som en velkommen støtte eller et mindre ønsket pålegg, kan vi ikke si noe om. Formelt kan ikke arbeidsgiver pålegge en ansatt å ta utdanning.

En viktig faktor for å skape forventninger til et studium er tidligere studenter og erfaringene de formidler. Her var det ingen tidligere studenter å relatere erfaringer til. Den viktigste og kanskje eneste informasjonskilden var studieplanen. Fra gruppe-

intervjuene med studentene framkommer det at en del mener at studiet ikke ble det studieplanen lovet.

Tabell 3.22. Grad av samsvar mellom studieplan, undervisning og pensum etter studentgruppe. Prosent

	Yngre med høyere utd.	Sosial/helse høyere utd.	Andre med høyere utd.	Uten høyere utdanning
Stor grad		20	50	55
Noen grad	80	53	25	36
Liten grad		20	13	9
Vet ikke	20	7	13	
Alle	100 N:5	100 N:15	101 N:11	100 N:11

Åtte av ti studenter mener det er samsvar mellom studieplan, undervisning og pensum. Tabell 3.22 viser hvordan de fire studentgruppene vurderer graden av samsvar mellom disse elementene i studiet. Over halvparten i gruppene `andre med høyere utdanning` og `uten høyere utdanning` sier det er stor grad av samsvar. Ni av ti i gruppen `uten høyere utdanning` og åtte av ti i gruppen `yngre med høyere utdanning` mener det er samsvar mellom studieplan, undervisning og pensum. Tre fjerdedeler i de andre gruppene mener også det er et slikt samsvar. Men vi ser at det er klare nyanseforskjeller i vurderingene av samsvar mellom de ulike elementene i studiet. Studenter i gruppene `uten høyere utdanning` og `andre med høyere utdanning` signaliserer tydeligere at de har fått det de var forespeilet. Vi ser også at noen mener det var liten grad av samsvar.

En skulle kanskje tro at en slik vurdering hvorvidt det er samsvar mellom studieplan, undervisning og pensum ikke nødvendigvis er avhengig av utbyttet av studiet. En kunne tenkt seg at studentene foretok en mer "objektiv" vurdering av om de er samsvar mellom studieplan og det tilbudet de faktisk fikk. Men det er altså en systematisk sammenheng mellom hvordan studentgruppene vurderer utbyttet av de ulike delene av studiet, hva de har igjen etter endt studium, vurdering av indre sammenheng mellom studieplan og studium og hvorvidt studiet til syvende og siste har svart til forventningene. En sann-synlig forklaring er at studenter med ulike bakgrunn "leste" studieplanen på forskjellige måter og dannet seg ulike forventninger. Uansett om en kan mye om vanskeligstilte grupper fra før, ønsker en å lære mer i en utdanning.

Ut fra en samlet vurdering kan vi oppsummere at flertallet langt på vei er fornøyd med tilbudet de fikk. Det er vanskelig å tilfredsstille studentgrupper med så ulike bakgrunn som dette studentkullet var sammensatt av. Ifølge en informant ved høgskolen stiller studenter på videreutdanning større krav enn andre (selv om det ikke ble videreutdanning, var alle studentene i jobb):

”Studentene er kravstore generelt. Studenter på videreutdanning får tidsaspektet i tillegg. De fleste er i jobb og de blir gjerrige på tida si”.

Studiet er også nytt og det finnes lite erfaring å bygge på. Det er ikke bare nytt ved Høgskolen i Sør-Trøndelag. Det er første gang det gjennomføres et studium i boligsosialt arbeid. Ifølge høgskolen vil nye studier trenge tid for å gå seg til:

”Når vi får anledning til å kjøre gjennom en utdanning flere ganger blir den gjerne bedre. Vi har for eksempel en videreutdanning i psykisk helsearbeid som startet i 1998. Det er stor forskjell på tilbudet studentene får i dag og det de fikk ved starten”.

For å få et slags inntrykk av om det finnes et marked for en boligsosial utdanning er studentene bedt om å oppgi hvor mange på arbeidsplassen som ville ha nytte av et slikt studium. Det er ingen kartlegging, men det gir en indikasjon på om det finnes et markedet og om studentene vil være ”markedsførere” av studiet. 30 av 39 har svart på spørsmålet. Tre svarer ingen og en av disse tar forbehold om studiet i sin nåværende form. Tre svarer usikkert eller vanskelig å si. Det kan bety at de er tvilende til om kolleger vil ha nytte av utdanningen eller at de ikke vet hvor mange som vil ha nytte av den. De 21 andre svarene varierer fra `en`, `en til to`, `10 til 15` og ulike tall mellom disse ytterpunktene, `halv-parten`, `mange`, `alle` og `samtlige`. Et konkret antall vil jo være avhengig av størrelsen på arbeidsplassen. Men svarene indikerer at godt over halvparten av studentene mener at kolleger vil dra nytte av studiet. Det er ingen forskjeller mellom studentgruppene i fordelingen av positive og negative svar eller i fordelingen av de som ikke har svart på spørsmålet.

Oppsummering

Bakgrunnsopplysningene viser stor bredde både i utdanning og erfaringsbakgrunn i dette første studentkullet. For analyseformål ble studentene delt i fire studentgrupper etter ett sett bakgrunnsvariable. Disse gruppene ble stort sett brukt i analysen av studentenes oppfatninger og holdninger til studiet. Analysen av studentdataene følger strukturen i spørreskjemaet. Oppsummeringene av hovedfunnene vil følge samme struktur.

Motiver for å begynne på studiet: Ønske om mer generell og teoretisk kunnskap og faglig påfyll er den viktigste motivasjonsfaktoren. Med forbehold om at denne typen utsagn er lettere å si seg enig i enn mer konkrete spørsmål og utsagn, kan vi likevel slå fast at studentene gir klart uttrykk for et ønske om kunnskap for ”kunnskapens egen-verdi”. Motivasjonsfaktoren kunnskap knyttet til jobben får lavere uttelling i svarene. Mindretallet svarere at de var forpliktet eller ble oppfordret av overordnede til å begynne på studiet. Unntaket er gruppen `yngre med høyere utdanning`. Der svarer halvparten `helt enig` på spørsmålet om en var forpliktet eller ble oppfordret.

Gjennomføring av studiet: Praktiske hindringer eller problemer har ikke spilt en viktig rolle for muligheten til å gjennomføre studiet. Flertallet i alle gruppene gir

uttrykk for at de hadde tilstrekkelig med tid til de ulike delene av studiet. Indikatoren `tid til å gjennomføre studiet` omfatter nok tid til å lese pensum, til å arbeide med stoffet på egen hånd, tid til den individuelle oppgaven og til eksamensforberedelser. Gruppen `sosial/helse med høyere utdanning` har hatt noe mindre tid enn de andre.

Over halvparten av studentene sier de opplever omgivelsene – kolleger, overordnede og familie – som støttende. Familien er den viktigste støtten; over 70 prosent er helt eller delvis enig i at familien la forholdene til rette. Kolleger og overordnede oppleves også som støtter, men i noe mindre grad enn familien.

Faglig utbytte av pensum: Samlet vurdering av all pensumlitteraturen faller positivt ut i alle studentgruppene. 60 prosent av svarene fra gruppen `yngre med høyere utdanning` (lavest) og 76 prosent av svarene fra gruppen `andre med høyere utdanning` (høyest) sier de har hatt utbytte av pensum. Temamessig oppfattes litteraturen som omhandler bostedløshet, etiske problemstillinger og tema knyttet til tverrfaglighet å ha gitt størst faglig utbytte.

Faglig utbytte av forelesningene: Vurderingen av det samlede utbyttet av forelesningen fordeler seg mellom studentgruppene på samme måte som vurdering av pensum. I gruppene `andre med høyere utdanning` og `uten høyere utdanning` er 70 prosent av svarene avgitt i kategoriene `stort utbytte` eller `en del utbytte`. `Yngre med høyere utdanning` har hatt minst faglig utbytte. `Sosial/helse med høyere utdanning` er i en mellomposisjon. Boligsosiale temaer og temaer knyttet til lovverk og jus har gitt størst faglig utbytte.

Deling av studentkullet i to grupper: Deling av studentene i gruppene tjenesteyting/oppfølging og planlegging/forvaltning oppfattes av flertallet (60 prosent) som lite eller ikke noe nyttig. Vurderingene av det faglige utbyttet av forelesningene er forholdsvis positive av de som deltok i gruppen tjenesteyting/oppfølging og noe mindre positive i planlegging/forvaltning. Men det er ikke holdepunkter for å si at den negative vurderingen av gruppeinndelingen har sammenheng med undervisning i gruppene. Et argument flere fremmer er at delingen strider mot studiets og fagfeltets tverrfaglighet.

Vurdering av de faglige kravene: De faglige kravene omfatter vurdering av undervisning, pensum, individuell oppgave, selvstudier og eksamen. Hovedbildet er at kravene vurderes som middels eller lette. I studentgruppen `Sosial/helse med høyere utdanning` sier fire av fem at kravene samlet enten er middels eller lette. I studentgruppen `uten høyere utdanning` mener godt og vel halvparten at kravene er høye. Disse to gruppene utgjør ytterpunktene.

Undervisningsformer og organisering: Studentene er bedt om oppgi hvor mye de ville hatt av ulike undervisningsformer uavhengig av hva de har hatt. Tre typer undervisning skiller seg klart ut i en positiv vurdering: Gruppearbeid i faste grupper,

plenumsdiskusjoner og forelesninger. Studentene etterspør undervisning der de i større grad kan bruke hverandres ressurser. En nærliggende tolkning er at de ønsker mer gruppebasert og dialogbasert undervisning, samtidig som de vil ha forelesninger.

Studentene kunne bruke veileder i arbeidet med individuell oppgave. Veiledningen var organisert i grupper i de største byene. Halvparten sier de ikke brukte veileder eller brukte veileder lite. Årsakene er flere. Noen trengte ikke veiledning. Andre sier veileder var lite tilgjengelig eller hadde for liten tid til hver enkelt.

Veiledningsordningen ser ut til å ha fungert middels godt og til dels dårlig, selv om noen sier de hadde stor hjelp av veiledningen.

Vel halvparten av studentgruppen sier samlet at studiet var godt organisert eller `verken godt eller dårlig`. I studentgruppen `andre med høyere utdanning` mener halvparten at studiet var godt organisert. I gruppen `uten høyere utdanning` mener nesten halvparten at studiet var dårlig organisert. En vesentlig innvending handler om at planen for samlingene ble sendt for sent ut så tett opp til samlingene at det var vanskelig å forberede seg godt nok.

Samlet utbytte av studiet: Samlet utbytte handler både om hva studentene mener de har lært, hva slags nytte de har av kunnskapen og utbytte i form av formelle kvalifikasjoner. En stor andel i studentgruppene `andre med høyere utdanning` og `uten høyere utdanning` sier de har lært mer og til dels mye mer både om boligpolitikk og sosialpolitikk. `Sosial/helse med høyere utdanning` og `yngre med høyere utdanning` svarer omtrent lik de andre gruppene på spørsmålet om boligpolitikk men har i begrenset grad lært mer om sosialpolitikk. Men det må poengteres at studenter også i disse gruppene sier de har lært mer om sosialpolitikk.

Alle gruppene mener i stor grad de har fått mer teoretisk kunnskap. De to gruppene med sosial- og helsepolitisk utdanning har i mindre grad enn de andre lært mer om etiske problemstillinger knyttet til arbeidet med vanskeligstilte. Kunnskap direkte knyttet til vanskeligstilte, både hvordan hjelpe vanskeligstilte og utstøtingsmekanismer får lavere score. Medstudenter vurderes som en viktig kilde til kunnskap, men mindre betydningsfull enn undervisningen og pensum.

Studentene tror i liten grad at utdanningen kan bidra til avansement på arbeidsplassen. Studentgruppen `uten høyere utdanning` er litt mer positiv enn de andre gruppene. Det knytter seg noe større forventninger til at utdanningen kan ha betydning for mulighetene på arbeidsmarkedet generelt.

Samlet vurdering av studiet: Studentenes samlede vurdering er sprikende. Flertallet gir en positiv vurdering. 70 prosent svarer at studiet har svart til forventningene i stor eller i noen grad. `Andre med høyere utdanning` og `uten høyere utdanning` er mest positive. Gruppen `yngre med høyere utdanning` er mindre positiv enn de andre gruppene. Gruppen `sosial/helse med høyere utdanning` gir også en del flere negative

svar enn de to siste gruppene. Åtte av ti studenter mener det er `noen grad` eller `stor grad` av samsvar mellom pensum, undervisning og studieplan. Med tanke på at studentene til en viss grad har vært prøvekaniner for et nytt studium, kan vi konkludere med at vurderingene av hva de har fått ut av studiet er svært positive.

Kapittel 4

Konklusjoner og anbefalinger

I det følgende skal jeg foreta en sammenfattende drøfting av hvordan de ulike problem-stillingene for evalueringen er besvart og hvilke konklusjoner vi kan trekke. På bakgrunn av konklusjonene vil jeg komme med innspill til endringer til utdanningen. Til slutt skisseres noen alternativer til hvordan utdanningen eventuelt kan videreutvikles.

Problemstillinger og konklusjoner

Problemstillingene for evalueringen er gjengitt i kapittel 1. Problemstillingene blir ikke behandlet kronologisk slik de er gjengitt der, fordi flere av problemstillingene griper inn i hverandre.

Studieplanen og innholdet i studiet

Er studieplanen fulgt? Som vist i kapittel 2 er det en nær sammenheng mellom temaene for undervisningen og emnene i studieplanen. Noen temaer er dekket bedre enn andre. Studieplanen er imidlertid omfattende og inneholder mange ulike temaer. Det er ikke plass til å dekke alle temaene like grundig innenfor tidsrammene for undervisningen (fem samlinger a fire dager til sammen 20 undervisningsdager). Men alle temaene i studie-planen er dekket.

Det kan stilles spørsmålsteget ved om pensum i samme grad er dekkende for studieplanen. Spørsmålet må besvares i relasjon til hva som finnes av litteratur på feltet. Sammenligner vi med for eksempel England, der boligfaget har utviklet seg over en 20 års periode, er vi i Norge så og si blanke. Dersom fagfeltet får utvikle seg, vil vi forhåpentligvis få mer litteratur også her i landet. Litteraturen både på pensumlisten og anbefalt litteratur er i samsvar med studieplanen og relevant for studiet, men det vil være en fordel og i tråd med studentenes forventninger å bruke mer teoretisk litteratur. Som undersøkelsen blant studentene viser er de viktigste motivasjonsfaktorene for å begynne på studiet ønske om mer teoretisk kunnskap og faglig påfyll.

Det store flertallet av studentene mener det er samsvar mellom studieplanen, undervisningen og pensum. Fire av fem studenter mener det er stort eller en del samsvar. Nesten en tredel av disse mener det er stor grad av samsvar. 10 prosent sier det er lite samsvar og 10 prosent svarer vet ikke. Tallene er en klar indikasjon på at studentene i all hovedsak mener de har fått det de var forespeilet i studieplanen.

Vi ser at det er stor variasjon i vurderingen av om det er samsvar mellom studieplanen, forelesningene og pensum. En skulle tro at det fantes et slags objektivt eller nøytralt mål på dette forholdet. Og det gjør det til en viss grad. Men studieplanen er generell og omtaler de ulike temaene eller emnene nærmest i stikkordsform. Studentene vil danne seg en del oppfatninger og forventninger om hva de skal få lære. Denne typen forhånds-oppfatninger vil i et etablert studium dannes på grunnlag av informasjon fra tidligere studenter, studieveiledere og/eller andre tilknyttet studiet. Det boligsosiale studiet er nytt og fagfeltet er vagt og lite definert. Studentenes forhåndsoppfatninger vil i stor grad hvile på kunnskap og erfaringer de har fra tidligere studier/skolegang og yrkesaktivitet. Ser vi på forskjellene i utdanning og yrkesbakgrunn i studentkullet, må vi anta at forventningene til studiet også var temmelig forskjellige. At de har svært ulike typer forkunnskaper ligger i sakens natur. Det er ikke mange felletrekk mellom sosionomutdanning og ingeniørutdanning.

Til tross for disse forskjellene er flertallet i alle studentgruppene i hovedsak fornøyd med studiet og det de har fått. Gruppene `andre med høyere utdanning` og `uten høyere utdanning` er samlet sett mest fornøyd. Studenter med sosial- og helsefaglig bakgrunn er mindre fornøyd og den yngste gruppen er minst fornøyd. Men denne gruppen er i større grad enn andre blitt oppfordret av arbeidsgiver til å begynne på studiet. Det *kan* bety at denne gruppen i mindre grad enn andre er motivert ut fra et eget ønske om ta studiet.

Studentundersøkelsen viste at to tredeler av studentene sier de samlet sett har hatt stort eller en del utbytte av pensum. To tredeler har også hatt stort eller en del utbytte av forelesningene samlet sett. Men det er forskjeller i vurderingene mellom ulike student-grupper. Studenter med sosialfaglig bakgrunn har i mindre grad enn studenter med annen bakgrunn lært mer om sosialpolitikk. Alle studentgruppene mener de har lært omtrent like mye om boligpolitikk.

Gjennomføring og organisering av studiet

Et sentralt tema for evalueringen er å se på formen og det pedagogiske opplegget; omfanget av forelesninger, kollokvier, grupper og seminarer. Ble det god balanse mellom forelesninger og studentaktiviteter? Ble studentenes tverrfaglige sammensetning utnyttet?

Studentene er svært tydelige på hva slags undervisningsformer de ønsker. Flertallet vil ha forelesning, diskusjoner i plenum og faste grupper. Det er i stor grad disse undervisnings-formene de har hatt, med hovedvekt på forelesninger. Arbeid i faste

grupper har vært organisert rundt veiledningen knyttet til individuell oppgave. Men oppgaven fikk en liten plass i en svært omfattende studieplan. 30 prosent av studentene brukte ikke veileder og 20 prosent brukte veileder lite, blant annet fordi det ble for liten tid til hver enkelt. En opprioritering av oppgaven vil gi større plass til at den enkelte får brukt sine kunnskaper i studiet og for utveksling og diskusjoner studentene i mellom. Det innebærer at andre deler av studieplanen må bli mindre. At forelesninger rangeres høyt, er nok en indikasjon på at studentene vurderer undervisningen de har fått som verdifull.

Den minste vellykkede delen av undervisningen sett fra studentenes ståsted er inndeling i de to gruppene planlegging/forvaltning og tjenesteyting/oppfølging (vurdering av inndelingen som et organisatorisk/pedagogisk grep, ikke undervisningen i gruppene). Noen av kommentarene går i retning av at en slik inndeling strider mot tverrfaglighet. Spørsmålet er også om det er rom for både å vektlegge utnytting av tverrfagligheten og å gi studentene spesialisert undervisning etter arbeidsområde innenfor rammen av studiet.

Et del av studentene gir i de åpne svarkategoriene uttrykk for at studiet i større grad skulle klart å utnytte tverrfagligheten i studentgruppen eller brukt studentenes ressurser bedre. Hva det faktisk betyr er uklart. 60 prosent er helt eller delvis enig i at de har lært mye av medstudenter. Det betyr at det har vært en prosess der studentene har hatt muligheten til å formidle kunnskap til hverandre. Studentene har i minimal grad organisert kollokvier eller grupper utenfor timeplanen. Derfor er det nærliggende å trekke den konklusjonen at det har vært rom for en læringsprosess i undervisningssituasjonen der studentenes kunnskaper i noen grad er blitt brukt.

At studentene sier de har lært mye av medstudenter er selvsagt ikke ensbetydende med at tverrfagligheten i studentkullet er utnyttet. Men hva betyr det å utytte studentenes tverrfaglighet? En relativt stor andel, 28 prosent, av studentene har ikke høyere utdanning. Det betyr at opplegget for studiet må ta hensyn til andre forhold enn det tverrfaglige. Ulikhetene i kullet går ikke bare på tvers av fag. Studentenes forutsetninger for å gjennomføre studiet er også forskjellige. Noen studenter gir uttrykk for misnøye med at de har undervisning og pensum som hører hjemme i den sosialfaglige grunnutdanningen. Noen er også misfornøyd med at studiet ikke ble en videreutdanning.

Relevans, nivå og kvalitet

Er det mulig å gi en så uensartet studentgruppe en utdanning som oppleves som relevant for alle? Oppleves den som relevant for å håndtere utfordringene studentene møter på arbeidsplassen? Er utdanningen for praktisk eller for teoretisk?

Et viktig motiv for studentene var å få mer teoretisk kunnskap og mer faglig påfyll. Spørsmålet knyttet til arbeidssituasjonen scorer lavere på motiver for å ta utdanningen. Det kan tyde på at en stor andel av studentene ønsker et forholdsvis

teoretisk rettet studium. Men en del av kommentarene som er gitt i spørreskjemaet gir signaler om det motsatte. Mange innvendinger er direkte knyttet til at det ble for lite om konkrete problemer som den enkelte har behov for å løse i arbeidet. Samme type kommentarer ble fremmet under gruppeintervjuene og de var til dels svært spesifiserte i forhold til den enkeltes ønsker for utdanningen.

Informasjon fra gruppeintervjuene og spørreskjema viser at studentene ønsker "både og". De vil ha matnyttig kunnskap som gir svar på konkrete de problemstillingene de har og samtidig mer teori og faglig påfyll. Det er selvsagt ikke mulig å gi femti studenter svar-ene på hvordan de hver og især skal møte konkrete utfordringer i det daglige arbeidet. Studieplanen slik den er nå, kan imidlertid gi løfter om at det er dette de vil få, fordi den er detaljert og omfattende. Det er uklart eller motsetningsfylt i studieplanen om studiet skal gi konkrete ferdigheter, eller om det skal gi studentene kunnskap til selv å se problemene fra en ny vinkel og finne nye løsninger. Det er dette siste et høgskolestudium kan tilby. Samtidig kan det legges opp til i større grad å trekke inn studentenes praksis.

Er studieplanen hensiktsmessig for den tverrfaglige og tverretatlige gruppen? Svarene fra studentene indikerer at gruppene `uten høyere utdanning` og `andre med høyere utdanning` samlet har fått mest ut av studiet. Det finnes ulike tolkninger av et slikt resultat. Den ene er at studiet ble en generell grunnutdanning, som gir mest til studenter uten sosial- eller helsefaglig utdanning. Det mest påfallende er kanskje at gruppen uten høyere utdanning mener det har fått like mye og mer utbytte enn studenter med høyere utdanning. En forklaring kan være at denne studentgruppen er svært motivert og "kompenserer" for manglende forkunnskaper med en større grad av motivasjon og en stor porsjon yrkeserfaring. Evalueringen av forsøkene med realkompetansestudenter viser at disse studentene delvis kompenserte for manglende studiekompetanse med yrkeserfaring og sterk motivasjon (Brandt 2002).

Her har vi sannsynligvis fått en kombinasjon: En del sterkt motiverte studenter og en viss grad av tilpasning til kravene til studentene. Et element som kommer fram i Brandts evaluering er at realkompetansestudentene bidro med verdifull yrkeserfaring, mens de ordinære studentene ofte ikke hadde relevant yrkeserfaring. I studiet i boligsosialt arbeid ved Høgskolen i Sør-Trøndelag har alle studentene yrkeserfaring. Realkompetanse-studentene vil ikke her ha yrkeserfaring som "konkurransefortrinn". Men lang yrkeserfaring i alle studentgruppene kan ha bidratt til å utjevne forskjellene mellom studenter med og uten høyere utdanning.

Studentundersøkelsen tyder på at det er mulig å lage et studium som oppleves som relevant og interessant for en bredt sammensatt studentgruppe. Men de studentgruppene som oftest møter de mest vanskeligstilte klientgruppene med de største og mest komplekse boligproblemer, opplever å ha fått mindre faglig utbytte enn de andre studentgruppene. Dataene underbygger at det er *vanskelig* å lage en felles utdanning for en så forskjellig studentgruppe; å gi gruppen et felles ståsted og

samtidig gi alle nytt stoff. Men dataene er samtidig en klar indikasjon på at det er *mulig*.

Anbefalinger og alternativer

Anbefalinger og alternativer kan deles i to. Den ene delen handler om innspill til denne utdanningen basert på resultatene fra evalueringen. Den andre delen ser på studiets framtidsmuligheter.

Konklusjonen fra studentundersøkelsen er at det boligsosiale studiet har vært vellykket for flertallet av studentene. Med forbehold om å kunne generalisere fra ett studentkull til framtidige kull, bør vi kunne bygge på de dataene vi har. De viser at det er all grunn til å satse videre på studiet, men det er også grunnlag for endringer og justeringer.

Mye av undervisningen bør fremdeles gis i form av forelesninger. Men forelesningene bør i større utstrekning være dialogbasert med rom få å trekke inn studentenes praksis. Studiet bør satse mer på gruppearbeid. Det vil være en fordel å organisere gruppene rundt arbeidet med de individuelle oppgavene og knytte oppgavene i enda sterkere grad til studentenes praksis (jfr. erfaringene fra de danske masterstudiene, Danmarks Evalueringsinstitutt 2002). Det vil gi studentene anledning til i større grad å trekke inn kunnskapen de har, sette den inn i en ny sammenheng og dele den med andre studenter. Det innebærer at mer tid settes av til gruppearbeid og mer ressurser brukes på veiledning. Det betyr, ikke bare mindre tid, men også mindre økonomiske ressurser på forelesninger. Den individuelle oppgaven må få en større plass i studiet.

Hvis det legges mer tid og ressurser i den individuelle oppgaven, vil studieplanen måtte bli mindre omfattende. Den er allerede svært omfattende og kan med fordel snevres inn noe, uavhengig av om en velger å omdisponere undervisningstid og ressurser. Hvilke fagområder som bør beskjæres eventuelt fjernes, vil være en vurdering og et ansvar som til syvende og sist ligger hos fagmiljøet, i dette tilfellet Høgskolen i Sør-Trøndelag. Det er også behov for å arbeide videre med pensum. Offentlige rundskriv og utredninger bør i større grad inngå som støttelitteratur til fordel for noe mer teoretisk litteratur på pensum-listen. Offentlige dokumenter er ikke laget for pensum på høgskole- og universitetsnivå og er ikke ment å holde et vitenskaplig nivå som kreves av denne typen litteratur. På høgskolenivå bør en også kunne bruke engelskspråklig litteratur. Det vil åpne et for et større tilfang av litteratur.

Målene for studiet kan gjøres klarere. Det bør *tydeliggjøres* at studiet ikke skal gi studentene konkrete ”oppskrifter” på hvordan løse problemene. Formålet må være at studentene skal møte utfordringene i arbeidet med nye innsikt og tilegne seg et ”profesjonelt skjønn” i arbeidet med brukere og klienter (Lipsky 1980, Ytrehus 2002). Det ligger en utfordring i å gi studenter med sosialfaglig bakgrunn mer ny og utfordrende kunnskap. En bør samtidig forsøke å holde på en del av bredden i

studentenes bakgrunn. Studiet blir vurdert som et godt tilbud av flertallet i de ulike studentgruppene. En måte å sikre et nivå som tilfredsstillende og er utfordrende nok for studenter med høyere utdanning, og som inkluderer studenter uten høyere utdanning, er å lage en utvidet form for inntaks-prosedyre for den sistnevnte gruppen.

Husbanken vil kunne få mye igjen for å være pådriver for å videreutvikle utdanningen. En slik utdanning vil være sentral, kanskje nødvendig, for å utvikle det boligsosiale fagfeltet. Det vil også være i tråd med Husbankens strategiske plan. Det er samtidig viktig å skille Husbankens og utdanningsinstitusjonens roller. Både studiet og Husbanken vil etter alt å dømme ha mer igjen for at Husbanken legger noen føringer heller enn å gå så direkte inn i arbeidet med eller videreutvikling av studieplanen. Husbanken kan ha en sentral rolle i å være pådriver overfor kommunene, som skal prioritere å sende studenter til utdanningen, og være et bindeledd mellom kommunene og utdanningsinstitusjonen.

Skal Husbanken satse på utdanningen ved Høgskolen i Sør-Trøndelag eller på et annet miljø? En problemstilling som er nevnt er om Husbanken skal legge undervisningen ut på anbud slik at flere undervisningsmiljøer kan konkurrere om den. Jeg skal nevne to problemer knyttet til en slik framgangsmåte. Den ene motargumentet er at det finnes lite eller ingen erfaringer med å legge utdanning ut på anbud. Det vil være svært vanskelig å utforme anbudsdokumenter som sikrer at en får det en bestiller. Undersøkelser viser at det er et generelt problem, som kan bli forsterket her. Det andre problemet er at en del av erfaringene fra Trondheim vil gå tapt dersom en velger et annet miljø.

Alternative utviklingsveier

Vil et studium i boligsosialt arbeid/i det boligsosiale fagfeltet kunne fortsette som høgskolestudium som gir 30 studiepoeng? Det er én mulighet, eventuelt at det blir en videreutdanning. Erfaringene fra videreutdanning i bomiljø ved Høgskolen i Oslo er at rekrutteringen stoppet helt opp etter tredje studentkull¹². Det kan ha sammenheng med at potensielle studenter ble fanget opp av utdanningen i Trondheim. Men det illustrerer kanskje også at rekrutteringspotensialet til studiet i Trondheim er begrenset.

Et annet alternativ er at det boligsosiale fagfeltet blir en del av de sosialfaglige eventuelt også de helsefaglige grunnutdanningene ved høgskolene. Det er imidlertid trangt om plassen i fagplanene for disse utdanningene. Det boligsosiale fagfeltet er lite utviklet og vil i liten grad ha pådrivere blant fagpersonell ved høgskolene. En forutsetning for å få det boligsosiale fagfeltet inn i grunnutdanningene, er sannsynligvis at det gjennom andre kanaler blir et markert fagfelt.

¹² Samtale med ansvarlig for studiet ved Høgskolen i Oslo, P. Thynnes

Et tredje alternativ er å videreutvikle grunnutdanningen til et selvstendig studium. Innenfor de endringene som skjer på høgskole- og universitetsnivå er det nærliggende å forslå at den utvikles til et masterstudium. Flere og flere høgskoler får godkjent master-grader. Mastergrader er ganske nytt i Norge. Da staten i 1999 ga klarsignal til en prøveordning ved fem høgskoler, omfattet masterstudiene fem svært forskjellige fagfelt (Hatlevik 2001). En mastergrad vil stille strengere krav til opptak og vil være vanske-ligere å gjennomføre. Men den er en internasjonal og nå også en nasjonalt anerkjent grad og vil ha en annen verdi på arbeidsmarkedet enn en kortere videreutdanning. Det finnes to ulike modeller en kan velge. Den ene er en 90 studiepoeng erfaringsbasert mastergrad organisert som deltidsstudium over to til tre år (1,5 år på heltid). Den krever yrkes-aktivitet. Den andre modellen, som de fleste høgskolene har valgt, er en 120 studiepoeng master over to år på heltid eller fire år på deltid.

Dersom Høgskolen i Sør-Trøndelag satser på å bygge opp et masterstudium, finnes det også en mulighet for å få godkjent de 30 studiepoengene som dette første kullet allerede har, og flere forhåpentligvis vil tilegne seg, som en del av en mastergrad. Arbeidet med eventuelt å utvikle et masterstudium kunne gå parallelt med at den nåværende utdanningen opprettholdes som et tilbud.

Referanser

- Brandt, E. (2002): Høgskolenes erfaringer med realkompetansestudenter fra forsøksordningen e i 1999 og 2000. NIFI skriftserie nr. 11/2002. Norsk institutt for studier om forskning og utdanning
- Danmarks Evalueringsintitut (2002): Masteruddannelser. Evaluering av master of Public Administration, Master of Public management og Master of Public Policy.
- Dyb, E.(2001): *Tiltak for bostedsløse: En eksempelsamling*. Prosjektrapport 309-2001. Norges byggforskningsinstitutt
- Dyb, E.; Solheim, L.; Ytrehus, S. (2004): *Sosialt perspektiv på boligpolitikken* Abstrakt forlag. Oslo (under utgivelse)
- Dyb, E. (2003a): *Prosjekt bostedsløse. Oppstartfase del 2*. Prosjektrapport 343-2003 Norges byggforskningsinstitutt
- Dyb, E. (2003b): *Prosjekt bostedsløse – midtveisevaluering*. Prosjektrapport 358-2003. Norges byggforskningsinstitutt
- Hansen, T.; Dyb, E.; Holm, A.(2002): *Evaluering av prosjekt bostedsløse. Oppstartfasen* Prosjektrapport 325-2002 Norges byggforskningsinstitutt
- Hatlevik, I.K.R. (2001): *Studiekvalitet i mastergradene. Studentenes erfaringer fra forsøk med masterstudier*. NIFU skriftserie 1/2001. Norsk institutt for studier om forskning og utdanning
- Lipsky, M (1980): *Street-Level Bureaucracy. Dilemmas of the Individual in Public Services*. Russel Sage Foundation. New York
- Offerdal, A. (1986): *Til tjeneste? Bakkebyråkratar og brukere i storbykommunen*. Universitetsforlaget. Oslo
- Weber, M (1971) .: *Makt og byråkrati*. Gyldendal. Oslo
- Ytrehus, S (2002): Det boligsosiale fagfeltet – ansvar og kompetanse. *Tidsskrift for velferdsforskning* . Vol. 5 No. 3 side 122-132
- Ytrehus, Siri: *Hjemmebaserte tjenester i familier med psykisk utviklingshemmede 10-20 åringer*. Oslo og Akershus vernepleieskole. 1989

